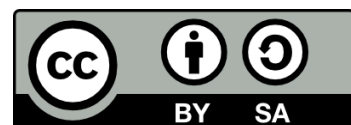

DOCUMENT DE BASE PER PROMOURE LA MILLORA DE LA POLÍTICA EDUCATIVA RURAL DE CATALUNYA

Procés participatiu *el futur de l'escola rural*

Observatori d'Educació
Rural de Catalunya

Aquesta obra està subjecta a la llicència de Reconeixement 4.0 Internacional Creative Commons. Per veure una còpia de la llicència, visiteu <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

Any 2018

© OBERC

Equip de treball:

Raül Manzano, Secretariat d'Escola Rural

Assumpta Duran, Secretariat d'Escola Rural

Miquel Payaró, Secretariat d'Escola Rural

Roser Boix, Facultat d'Educació de la UB

Conxa Torres, Facultat d'Educació i Psicologia de la URV i Col·legi de Pedagogs de Catalunya

Joan Fuguet, Facultat d'Educació i Psicologia de la URV

Laura Domingo, Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes de la UVic-UCC

Jordi Soldevila, Facultat d'Educació de la UdL

Olga Bernad, Facultat d'Educació de la UdL

Eduard Trepal, Fundació del Món Rural

Índex

Introducció	5
Objectiu	7
Metodologia emprada	7
Els grups de discussió, una petita aproximació.....	7
L'organització dels grups de discussió.....	8
Composició i durada dels grups de discussió	8
Grups de discussió realitzats	9
Els set reptes de l'educació del món rural actual:	10
REPTE 1: Sobre un currículum contextualitzat.....	11
Plantejament	11
Idees clau per a la reflexió.....	11
Repte	17
Quines opinions, reflexions, propostes i experiències tenim al respecte? Aportacions de la jornada El futur de l'escola rural a Catalunya	17
REPTE 2: Sobre la participació de l'escola en la construcció de projectes comunitaris.....	19
Plantejament	19
Idees clau per a la reflexió.....	19
Repte	22
Quines opinions, reflexions, propostes i experiències tenim al respecte? Aportacions de la jornada El futur de l'escola rural a Catalunya	22
REPTE 3: Sobre la mobilitat dels infants i les seves famílies per anar a una escola rural	26
Plantejament	26
Idees clau per a la reflexió.....	26
Repte	28
REPTE 4: Sobre el valor de la multigraduació i tendència al treball amb un sol grau quan creixen les escoles o els grups.....	30
Plantejament	30
Idees clau per a la reflexió.....	30
Repte	33
Quines opinions, reflexions, propostes i experiències tenim al respecte? Aportacions de la jornada El futur de l'escola rural a Catalunya	34
REPTE 5: Sobre l'autonomia de l'escola en el marc de la ZER.....	36
Plantejament	36

Idees clau per a la reflexió.....	36
Repte	38
Quines opinions, reflexions, propostes i experiències tenim al respecte? Aportacions de la jornada El futur de l'escola rural a Catalunya	38
REPTE 6: Sobre la necessitat d'una formació específica com a mestre d'escola rural	40
Plantejament	40
Idees clau per a la reflexió.....	40
Repte	46
Quines opinions, reflexions, propostes i experiències tenim al respecte? Aportacions de la jornada El futur de l'escola rural a Catalunya	46
REPTE 7: Sobre l'adaptació de la normativa a les realitats de l'escola rural i les ZER	48
Plantejament	48
Idees clau per a la reflexió.....	49
Repte	51
Bibliografia	52

Introducció

Estem en moments d'incerteses. D'incertesa política, social i també econòmica. L'escola sempre és permeable, reflecteix clarament el moment social que vivim i és l'únic espai social pel qual passa tota la població del país. En moments de crisi però també d'evolució irreversible cap a una societat futura, del coneixement i la saviesa, cal aturar-nos, analitzar la realitat i proposar col·lectivament les mesures que considerem adequades per millorar les condicions i les eines que disposa l'escola rural.

Les incerteses a nivell social i educatiu al nostre voltant hem de mirar d'afrontar-les a partir d'anar trobant certes que puguin ser argumentades, tinguin sentit, i tinguin contrast científic. L'experiència acumulada treballant per l'escola rural ens fa pensar en tres premisses necessàries perquè afronti un futur amb garanties:

Primera, tenim el ferm convenciment que no partim de zero, existeix una base perfectament vàlida –les Zones Escolars Rurals- en la que sustentar-nos, però lluny de l'autocomplaença hem de ser crítics per aconseguir la millora i el millor encaix del model educatiu a la realitat científic-social actual.

Segona, l'escola rural té unes especificitats que fan difícil l'encaix normatiu, organitzatiu i pedagògic. En massa ocasions hem pogut veure i viure com moltes normatives sortides des de l'administració tenien difícil encaix, en alguns casos nul, a la realitat de les escoles de poble. Per això, creiem que hi ha un primer pas important, la necessitat de fer una regulació global del model d'escola rural tenint en compte aquestes especificitats pròpies, de manera que es generi el marc idoni de desenvolupament de l'escola rural coherent, és clar, amb el model educatiu català.

Tercera, la diversitat a l'escola rural. Si fem una anàlisi acurada de les Zones Escolars Rurals de Catalunya veurem que difícilment n'hi ha dues d'iguals. Les escoles que en formen part i la seva realitat (el nombre de grups, la distància entre elles, les facilitats de comunicació, etc.), l'entorn on estan ubicades (muntanya, plana, costa, etc.), la realitat socioeconòmica d'aquest entorn, fan que siguin úniques. Tos estem d'acord que és necessari un marc general que empari les escoles rurals i les Zones Escolars Rurals, però creiem que ha de ser un marc normatiu suficientment flexible per poder adaptar-se a cadascuna de les realitats de les diferents escoles i ZER. Només d'aquesta manera cada escola podrà utilitzar de manera eficient les eines que té més a la vora: la interacció amb el l'entorn físic, amb el poble i amb la comunitat. Un context que ha sofert una transformació tant pel què fa a la vida de la població com a l'augment de la mateixa, la qual cosa ha tingut una incidència directa a l'escola.

Seguint aquestes tres premisses, el Secretaria d'Escola Rural de Catalunya (SERC) i l'Observatori d'Educació Rural (OBERC) vam iniciar l'any 2013 el procés participatiu *Cap on va l'escola rural? Document de valoració, autocrítica i propostes de millora de l'escola rural catalana. Primer projecte pel nou Decret d'Escola Rural*¹ per debatre i consensuar una sèrie de propostes per millorar el sistema global que suposen les escoles rurals i la seva organització a dins i a fora del centre educatiu. Al mateix temps, vam voler fer partícips d'aquest procés a les mateixes persones que treballen i viuen en el context educatiu rural.

En aquella ocasió, vam convocar professionals de diversos àmbits de la comunitat educativa a participar en tres grups de treball que abraçaven la realitat de l'escola rural. Portaven com a títol: 1) Formació, desenvolupament i reconeixement professional, 2) agrupament de les escoles, itinerants, plantilles i legislació i 3) metodologia.

El resultat va ser el document esmentat i una proposta de decret legislatiu per a l'escola rural que el SERC va treballar de manera coordinada amb el desenvolupament dels grups de treball.

Amb l'objectiu d'aprofundir en el debat sobre l'estat de l'escola rural i el seu futur i atenent a dues realitats diferents, que aquesta ha evolucionat amb la crisi econòmica i que la resposta des de l'administració i des de la mateixa comunitat educativa no ha estat l'esperada, el SERC i l'OBERC vam iniciar el 2016 un segon procés participatiu amb la intenció de complementar l'anterior document amb una feina més acurada, fomentant un debat intern ampli i intens entre tots els agents vinculats amb l'escola rural: mestres, famílies, alumnes, administració local, universitats, mestres en formació, etc.

El resultat és el present document, que inclou el producte dels diferents grups de discussió en forma de reptes per l'educació rural que hem organitzat arreu del territori català durant el darrer curs 2016-2017 i les aportacions que ens van fer arribar els assistents a la jornada *El Futur de l'escola rural a Catalunya* realitzada el 25 de novembre de 2017 a la Universitat Rovira i Virgili.

¹ Es pot consultar el document en aquest enllaç:

http://oberc.fmr.cat/documentacio/DOCUMENTACIO/Cap%20on%20va%20l'escola%20rural_febrer2013.pdf

Objectiu

L'objectiu principal del present document i del procés participatiu desenvolupat ha estat consensuar entre totes les persones implicades en el funcionament de l'escola rural aquells aspectes que considerem que es poden modificar i millorar per aconseguir elaborar recomanacions i propostes amb garantia de ser escoltades per la comunitat educativa i l'administració competent.

Metodologia emprada

Per dur a terme el procés participatiu hem utilitzat la metodologia qualitativa basada en els grups de discussió.

Els grups de discussió, una petita aproximació

El grup de discussió s'ha consolidat, juntament amb l'entrevista individual i l'observació participant i no participant, com una de les tècniques més utilitzades per a la recollida d'informació qualitativa. L'ús d'aquesta tècnica no és, però, una novetat en la investigació social. L'origen del grup de discussió data de finals dels anys quaranta, moment en què l'entrevista estructurada començava a ser reemplaçada per l'entrevista no directiva (Krueger i Casey, 2000). Aquest canvi va representar un gir molt important en la manera d'aproximar-se a l'objecte d'estudi d'una investigació: les preguntes que conformaven el guió de les entrevistes ja no tenien un caràcter tancat, similar al d'un qüestionari, sinó obert. Això permetia als entrevistats comentar i explicar les seves experiències i actituds respecte a un tema i, en conseqüència, potenciar-ne el rol actiu durant la recollida de dades. Basant-se en aquesta mateixa lògica, el grup de discussió va emergir en aquesta època com una tècnica que adaptava les particularitats de l'entrevista no directiva al context dels grups de discussió (Morgan, 1997).

Podem trobar diverses definicions del que són els grups de discussió i per a que serveixen però hem considerat adequat deixar-ne dues en aquest document, una de més general i una altra de més concreta que ens poden ajudar a entendre millor que són els grups de discussió:

El grup de discussió és una tècnica d'investigació qualitativa que adopta la forma d'una discussió oberta basada en una guia de preguntes, amb la finalitat d'obtenir percepcions i idees sobre un tema d'interès a partir de la comunicació entre els participants (Kitzinger, 1995; Litosseliti, 2003; Morgan, 1996). És una tècnica focalitzada, en la mesura que incorpora una discussió col·lectiva

entorn d'un conjunt d'un nombre reduït de qüestions. I és també interactiva, en tant que la informació generada sorgeix de les dinàmiques de grup entre els participants².

Una definició més concreta del que és un grup de discussió seria aquesta de Krueger:

*Es una conversación cuidadosamente planeada, diseñada para obtener información de un área definida de interés, en un ambiente permisivo, no-directivo. Se lleva a cabo con aproximadamente siete a diez personas, guiadas por un moderador experto. La discusión es relajada, confortable y a menudo satisfactoria para los participantes, ya que exponen sus ideas y comentarios en común. Los miembros del grupo se influyen mutuamente, puesto que responden a las ideas y comentarios que surgen de la discusión. (R. Krueger, 1991, p. 24)*³

L'organització dels grups de discussió

Per organitzar els grups de discussió ens hem basat en el criteri de representativitat territorial i no en aspectes estadístics. Hem volgut garantir que hi estiguessin representats totes les demarcacions catalanes amb escoles rurals i que al mateix temps hi hagués les diferents realitats d'escola rural representades (plana, muntanya, costa, etc.).

Ahora, per garantir un resultat acurat, els grups de discussió els formaven persones provinents dels diferents àmbits de la comunitat educativa.

Composició i durada dels grups de discussió

La composició dels grups de discussió ha estat formada pels següents perfils:

- Dos directius: d'escola i de ZER.
- Dos mestres: Un tutor i un itinerant.
- Dos familiars: Una d'AMPA i l'altre no.
- Dos representants d'ajuntament: Un alcalde i un regidor d'educació.
- Dos agents comunitaris: D'entitats socials culturals o esportives dels pobles.
- Dos possibles perfils oberts relacionats amb la comunitat educativa.

² Del document "El grup de discussió i l'observació participant". Autors: Sergi Fàbregues Feijóo i Marie-Hélène Paré, UOC 2010.

³ Del document "Currículum i ciutadania. El què i el per a què de l'educació escolar". Autors: Cèsar Coll (director), Miquel Àngel Alegre, Miquel Àngel Essomba, Raül Manzano, Maria Masip i Juli Palou. Fundació Jaume Bofill, 2007.

La durada dels grups de discussió ha estat entre una hora i mitja i dues hores depenen de cada trobada.

Grups de discussió realitzats

S'ha realitzat 8 grups de discussió:

- 1 grup a Ponent.
- 1 grup a l'Alt Pirineu i Aran.
- 1 grup al Camp de Tarragona.
- 1 grup a les Terres de l'Ebre.
- 1 grup a la Catalunya Central.
- 2 grups a les Comarques de Girona.
- 1 grup a l'Àmbit Metropolità (Penedès).

Els set reptes de l'educació del món rural actual:

En el present document hem determinat set reptes. Un repte és una qüestió complexa, que tot i que pugui semblar que té una resposta binària i senzilla, quan entres en la seva reflexió i contrast es veu la gran quantitat de matisos que conté, la seva diversitat d'aplicacions a un món rural català divers. Poden ser una manera d'integrar els quatre grans blocs que ens vam plantejar en aquest procés.

Els reptes que plantegem són de l'escola i l'educació rural de Catalunya al voltant de:

- Un currículum contextualitzat.
- La participació de l'escola en la construcció de projectes comunitaris.
- La mobilitat dels infants i les seves famílies per anar a l'escola rural.
- La multigraduació i el seu tractament a l'aula.
- L'autonomia de l'escola en el marc de la ZER.
- La necessitat d'una formació específica del mestre d'escola rural.
- L'adaptació de la normativa a les necessitats de l'escola rural i la ZER.

La mateixa lògica del treball que hem fet es veu reflectida en tal com presentem cadascun dels reptes. Comencem fent un plantejament que defineixi el repte. Tot seguit, recollim les veus de la comunitat educativa i rural per anar introduint una sèrie d'idees clau que ens permeten la visió contextualitzada dels matisos que conté. Després recollim les aportacions del món acadèmic sobre aquesta temàtica. I, finalment, plantegem unes qüestions que ens semblen significatives per a l'aprofundiment i la inducció de cercar línies d'acció.

REpte 1: Sobre un currículum contextualitzat

Plantejament

Escoltar la veu dels diferents agents educatius del món rural ens fa adonar que aquests darrers anys hi ha hagut canvis importants en la vida als pobles. La globalització amb els seus efectes en la comunicació humana, les crisis –en plural- d'aquesta darrera dècada i la mateixa dinàmica de les comunitats rurals han tingut una incidència en la vida, la feina i les relacions als pobles. Aquest conjunt de factors ens fan pensar que poden incidir en la mateixa identitat i en el mateix concepte de ruralitat.

El marc teòric analitzat constata que els darrers estudis en el camp de l'educació rural aconsellen que el currículum oficial tingui la suficient flexibilitat per contextualitzar-se per donar cabuda a projectes vinculats amb la reconstrucció identitària dels espais rurals i la promoció de la ruralitat.

Idees clau per a la reflexió

Aportacions dels agents educatius dels pobles

1- Els canvis demogràfics, socials i econòmics als pobles:

“Hi ha hagut gent de ciutat que han anat a viure als pobles, s'estan apreciament canvis en la identitat, en les relacions i també a l'escola. A conseqüència d'això, ha canviat els treballs de la gent (abans predominava el sector primari i ara predomina el terciari), la forma de ser i el tipus de família que predominava (pas de família extensa a família nuclear)”

“La veritat és que la gent de fora hem anat arribant al món rural perquè cada cop està més connectat, amb carreteres, amb internet quan fa deu anys vaig arribar al poble per enviar un correu... avui hi ha bona cobertura d'internet, fibra òptica, l'autovia, els túnels... això implica que porti els meus fills a fer les activitats extraescolars a la capital, que ja no ens quedem al poble. Tenim possibilitats que fa deu anys no hi eren” (Familiar)

“Hi ha molta incidència en tot això de la tecnologia i crec que al món rural ens ajuda moltíssim: ens ha ajudat a connectar, a fer xarxa, a què les relacions amb les persones sigui molt més propera. Temps enrere, quan no hi havia aquest mitjà era molt difícil comunicar-se, tant a l'escola com al poble, i ara en qualsevol moment pots estar connectat amb l'altra punta del món, la qual cosa abans aquest fet era impossible. I crec que aquest aspecte, en bona mesura, ha ajudat molt al món rural “ (Mestra)

“Un dels aspectes que ha influït bastant en els canvis que hi ha hagut és la tendència aquesta de la gent de les ciutats que ha vingut cap a les petites poblacions. De forma que és un tarannà

diferent, d'una forma de ser diferent i amb uns treballs diferents. És a dir, que fins aleshores, el treball era bàsicament l'agricultura, ramaderia [...] I quan ha vingut la gent de fora d'aquestes poblacions, ha canviat una mica tota aquesta forma de ser i els treballs d'aquesta gent, i penso que això també ha ... Per mi és un dels canvis més importants que hi ha hagut de unes quantes dècades cap aquí". (Tutora):

"Jo relacionat amb això, però més de la gent que ha vingut de fora, potser del tipus de família que hi havia a les poblacions. Vull dir que ara [...] ha canviat el tipus familiar, abans a casa hi vivien els avis els pares i fills, ara s'ha convertit que viu la parella amb els fills en molts casos, i això, per exemple a nosaltres a ciutat si que ens ha repercutit: la gent treballa, la mare no és com abans, ara també tenen la seva feina i, per tant, demanen a l'escola rural un altra cosa, demanen uns altres serveis. A vegades hi ha escoles rurals que els poden facilitar, i altres casos com nosaltres no podem. I això si que ens ha influït a nivell de matrícula i a nivell d'altres coses". (Director)

"Els pobles on ha anat arribant gent de manera més esgraonada s'ha integrat millor, els que han rebut la gent més massificada ha arrastrat a voler tenir el que tindries en un lloc més gran i això fa que es perdi d'essència de la vida de poble. I, la connexió entre l'essència i les activitats del poble i amb l'escola que abans anava molt lligada, crec que s'ha anat separant. I no estic en contra que hagin vingut altres persones al poble..." (Regidor)

"A la nostra zona actualment hi ha menys moviment migratori i també menys naixements, potser per les condicions econòmiques. Hi va haver un moment que vàrem arribar a tenir 260 alumnes entre les cinc escoles de la ZER. Ara en tenim, entre totes les escoles, 190 alumnes més els 19 d'infantil de primer cicle, que els hem incorporat aquest curs. La manca de feina, les condicions laborals, la crisi i les poques oportunitats laborals, ha fet que moltes persones nouvingudes marxessin. En els darrers 3 o 4 anys hem perdut una 50 ena d'alumnes. I això sí que ha condicionat el funcionament dels grups de les aules, cada vegada són més internivells, abans teníem dos nivells en un curs i ara potser tenim ja escoles amb grups de tres, que és el més habitual, i quatre nivells diferents en alguna escola. Això fa que el professorat hagi d'estar més preparat, tens més diversitat a l'aula, té la seva complexitat tot i que no és problemàtica". (Direcció escola)

"Heu parlat molt de la identitat de l'escola o del poble però penso que caldria parlar de la identitat de les famílies, configuració demogràfica és diferent. Ho conec bé perquè treballo aquí i visc en un altre poble. Al meu poble tota la diversitat de gent és d'aquí, europea o que ve de Llatinoamèrica. Els meus nens quan van a la capital de comarca i veuen infants d'origen gambià

pregunten, però parlen català ? Els ho has d'explicar. Un nen d'aquí no cal, ja ni ha famílies gambianes. A més de respectar la identitat cal tenir en compte aquestes realitats tan diferents. Almenys els dos pobles que conec més jo és així.” (Familiar)

“Estic d'acord amb el que ha comentat el director de la ZER. A XXX teníem alumnes d'Ucraïna, anglesos, Romania... i ara no n'hi ha pràcticament cap. Però la gent marxava dels pobles i ara torna, s'aprecia molt més la vida i l'escola rural. Els infants, el millor lloc on poden viure els infants fins i tot en tota la primària és al poble. El nen pot jugar al carrer.

La gent de la pròpia comarca tornen al poble, les famílies volen escoles petites enlloc de massificades, però son persones de pobles més grans que venen als petits. A XXX han vingut a viure famílies que es volen quedar al poble i busquen casa i no en troben”. (Ajuntament)

“...costa integrar aquesta gent de fora amb la gent del poble..”.(Mare i Regidora)

2- En algunes zones als pobles no hi ha treball per la gent jove, per la qual cosa algunes persones han emigrat i fins i tot escoles petites han tancat o existeix el *fantasma* de tancament.

“A XXX es va anar perdent molts alumnes fins arribar a 6 alumnes. (Director escola)

“Un dels canvis que he vist és que en els darrers 20-30 anys a l'escola XXX (la qual abans tenia uns 100 alumnes aproximadament) és que no ha disminuït molt la població, però el nombre d'alumnes a l'escola si (ens hem quedat en 35-38). Això ha estat degut a què moltes famílies van marxar a viure a altres ciutats o pobles grans com XXX o XXX en els quals treballaven, i van deixar la vida rural. És ara quan es donen compte i alguns tornen, avui gran part del jovent es queda a viure al poble, però abans no”. (Alcalde)

“Això també passa a la XXX i a XXX. La carretera no és bona, la circulació i tot... Llavors es veu que a XXX van passar de 3 grups i ara només són 10 alumnes. Això ha passat en uns 20 anys així que clar, la gent se'n va a viure a XXX. Gairebé tothom viu a XXX o treballen a XXX i pugen i baixen. Aquests pobles s'estan morint per això. Una de les coses que veiem és que al poble no hi ha feina per la gent jove, i al ser un poble de secà no hi ha gran pagès. I al no estar molt a prop de XXX com per exemple XXX, fa que la gent es pensi el quedar-se a viure allí”. (Tutor ZER)

“En el cas de XXX, en l'any 2000 es va tancar l'escola, perquè tenien cotxe i podien fer altres opcions d'escolarització i al 2010 es va tornar a obrir i hi ha el fantasma del tancament. El poble està súper encantat de tornar a tenir escola, però... I qualsevol alumne, un alumne ja compta. I des de inspecció s'han posat una mica forts ja que diuen que els nens/es que no són del poble no es poden agafar; això va en contra de lo que estem potenciant a l'escola. I si ve un nen/a és una

quota més, és una lluita constant... I que passa si d'aquí 5 anys, enlloc de 42 alumnes anem decreixent? Què passa amb aquell nen/a que se li ha dit que no?". (Mestra)

"Nosaltres, en el cas de la ZER XXX, des de fa 6 anys, s'ha tancat l'escola d'XXX i l'any passat vam tancar l'escola del XXX també i això és un problema bastant greu. Tancar l'escola en un poble és matar el poble2. (Professora)

"Nosaltres tenim molta immigració però masculina i d'arbre fruiter. Llavors no venen, només tenim dos nens que venen que són germans". (Mestra):

"A nosaltres també ens han marxat unes dues famílies, en el moment que una empresa del poble ha tancat o ha baixat la feina.... (Directora ZER):

3- Una sensació generalitzada de pèrdua d'essència de ruralitat

"En aquesta darrera dècada hi ha hagut un canvi important persones de la ciutat han anat a viure, ha suposat un canvi de mentalitat, idees noves, noves imatges de gent... en principi penso que es bo però crec que s'ha vulgaritzat una mica el món rural. Potser aquesta no és la paraula, s'ha desvirtuat... no és un món específic com era abans amb les característiques específiques, que les té, però amb una progressiva urbanització de les coses" (Regidor)

"La tipologia de les persones que viuen als pobles ha canviat molt, especialment la mentalitat. Ara han vingut famílies joves amb una mentalitat i una manera de viure diferent: alimentació, treball, relacions, maneres de viure, ... i en aquestes maneres de viure hi ha l'educació. Quan no se'ls dona aquesta opció, les famílies anaven marxant". (Director d'escola)

"La relació també de la canalla amb l'escola, fora de l'escola, en aquests últims anys ha estat un increment dels extraescolars, un és a través de l'AMPA, i l'altre fora del municipi: un anirà a Anglès, l'altre a ballet, l'altre a karate... llavors abans, jo que he pujat també a l'escola del poble, quan sorties de l'escola, deixaves la bata i les motxilles a casa i sorties a jugar a boles, a pilota o al que convingués fins que obrien les llums que ja era tard i ara clar, ràpid s'esvaeix. En el nostre cas que tenim les escoles sota l'ajuntament, que estem esperant a que en facin una de nova. I després també sabrà greu perdre aquest soroll, perquè com que l'escola estarà una mica més apartada... Avui en dia també s'ha perdut el soroll que feien els nens/es al sortir de l'escola. I així com abans s'estaven fins les 7-8 jugant al parc, ara en 10-15 min ja estan tots a casa". (Alcalde)

"Això de l'esperit del poble... pots anar a un bar i trobar-te deu persones assegudes a la taula i estar mirant el mòbil, no hi ha conversa, la gent s'estan enviant missatges...(…) amb la globalització i les noves tecnologies penso que fa que la gent estigui més aïllada a casa seva, tu vas al poble a les vuit del vespre i no veus ningú al carrer" (Familiar)

“És que ara anem amb les hores comptades, amb la feina, portar el nen a extraescolars, i després he d’anar a tal lloc... i al vespre et quedes a casa...” (Familiar)

“Jo penso que ens hem buscat una sèrie d’obligacions que no calien, ens posem un ritme de vida, tot molt més ràpid que abans...” (Regidor)

“Jo un dels aspectes que va lligat amb els nous pares que venen és la globalització, i amb això lliga les TIC. O sigui, els pares abans no havien tingut mòbil, i ara tant pares i fills contínuament reben informació i volen allò. I cada vegada més, els nens/es de poble s’assemblen més als nens/es de ciutat. [...] Abans a l’hora del pati, jugàvem tots a futbol [...] Ara cadascú té el seu hobby ... clar ara tenim molta més informació que abans, que és molt bona, però el que passa és que aquesta informació l’hauríem de triar, s’hauria de filtrar. També crec que influeix molt les noves tecnologies i la globalització”. (Pare)

“Això de les tecnologies influeix fins i tot amb la vida diària dels pobles. Jo me’n recordo quan el meu fill era petit, fa 20 anys, sobretot a les nits, estaven voltant pel poble, jugant...i ara no surt ningú perquè estant jugant amb l’internet, s’estan enviant...”. (Director)

“Jo crec que les noves tecnologies lo que han fet és que si abans sorties i trucaves al timbre del veí ara des de casa... Quan va sortir el hotmail ja es notava i ara ja és una brutalitat, ja no es qüestió de parlar de nens que comencen la ESO sinó que va des de la ESO fins els 25-26 anys. Una cosa molt curiosa que passa amb nosaltres, jo tinc 41 anys i sóc el jovent del poble. Vam passar de fer les malures, de trencar testos, de córrer, les bicicletes... però és que darrere nostre, de 15 anys enrere hi ha una faceta que sembla que no hi hagi ningú. Ja que actualment els nens/es arriben de l’institut o la universitat i veus que no surt ningú perquè tenen un altra manera de comunicar-se, no com abans que jugaven”. (Pare AMPA i ex-alumne)

4- Una sensació que els infants tenen menys contacte amb l’entorn proper

“Després hi ha un altra cosa, jo no vaig estudiar en una escola rural però els meus company feien molta vida, dins del propi horari escolar amb el voltant. Ara, amb l’era digital poques vegades tenen tant contacte amb l’entorn: en anar a visitar la ramaderia, la pastisseria... Vull dir no fan tantes sortides a l’entorn com se’n feia antigament, això si que ho he vist. De què els meus companys estan cada dos per tres... i ara els meus fills pràcticament no surten massa. I sap greu que es perdi aquest contacte”. (Representant AMPA)

“Si que és veritat abans hi havia una relació deferent, a l’escola uns anaven a buscar els fills/es d’altres, ara hi ha algunes famílies que ni tan sols es coneixen. Hem de fer trobades per a què els pares es coneguin entre ells. Hi ha molt moviment als pobles, potser també ens hi porta la globalització. Els infants jugaven molt més al carrer...” (Director escola)

“Ara ja no es fa tanta vida rural, perquè a vegades parlo amb els nens, “què has fet avui a la tarda” i es passen la tarda tancats a casa. I jo soc de poble també, sóc d’XXX i un dia anàvem a casa de un, jugàvem al carrer.... (Tutor ZER)

“Nosaltres ens hem trobat una anècdota últimament, quan buscàvem els camps d’aprenentatge, camps com XXX, ja els descartes perquè no portarem als nens... Hi ha nens/es que no han vist mai una vaca o un porc, quan alguns pares tenen granges, per exemple. I és quan et tornes a plantejar que potser sí, que allò que donàvem per fet, que els nostres nens/es tenen una experiència així i que la viuen constantment, no, perquè es queden a casa, miren la tele, juguen a la consola o a Internet”. (Directora ZER)

Aportacions dels estudis en educació rural:

“L’escola rural ha de poder donar resposta a les necessitats educatives del territori i per fer-ho ha de comptar amb la força del capital social de la comunitat a la que pertany. Per tant, ha de poder fer una lectura del “currículum oficial”, el més flexible possible, per donar cabuda a una sèrie de projectes vinculats a la reconstrucció identitària dels espais rurals i en la promoció d’una nova ruralitat. Aquesta actuació de l’escola, afavorirà la inserció social dels nous residents del món urbà i els nouvinguts d’altres cultures”. (Amiguiño, 2015)

“Els “sabers locals” s’han d’incorporar al currículum per tal de facilitar als alumnes l’assoliment de competències per integrar el territori com a contingut global. Des de l’escola s’han d’establir ponts pedagògics entre el currículum oficial i el currículum real que ens ofereix el context”. (Boix, 2011)

“La realitat i diferents investigacions, mostren que l’escola rural no sempre té clar quin és el seu paper en la dimensió social del territori. En general, als mestres ningú els ha ensenyat a tenir en compte la importància de l’escola en el desenvolupament del context on està situada i moltes vegades la mateixa comunitat pot pensar que “allunyar-se” molt del currículum pot significar baixar la qualitat de la proposta educativa, per tant, s’ha d’avançar des de les polítiques educatives i territorials en passar d’una visió simplista de la participació comunitària en certes activitats que es desenvolupen a l’escola a una altra molt més agosarada que contempli l’escola com un agent dinàmic en la dimensió territorial amb una influència clara en la vida social i familiar en el territori. La mateixa autora cita Legardez (2006) quan diu que l’escola s’ha de convertir en “una qüestió socialment viva”.

“La ZER és una molt bona estratègia per potenciar i enriquir el territori, perquè el primer valor és la seva proximitat a la cultura local i comarcal, i a les seves necessitats. La riquesa d’un territori el fan les persones, l’escola prepara a aquestes persones des que són infants perquè en el seu creixement aprenguin a estimar allò que els envolta de forma respectable, amb curiositat i sentint-se que formen part de forma global del poble. Per l’escola rural el coneixement d’aquest entorn forma part del seu currículum diari.”

Una altra dificultat en la que es poden trobar –en referència als mestres pel seu exercici professional-, és en **la interpretació que fan d’un currículum i uns materials didàctics pensats en format urbà i que han d’adaptar a les necessitats d’un territori determinat**, que té una demanda de desenvolupament pròpia i amb uns recursos de la comunitat integrats al projecte educatiu de l’escola.

Repte

Una cita d’un grup de discussió il·lustra molt bé la idea de fons de tot plegat:

*“La relació de l’escola amb l’entorn/el medi. **Cal que els alumnes tinguin una vinculació amb l’entorn i el puguin viure. Cal una interrelació encara més gran”.** (Pare escola)*

El currículum oficial del nostre sistema educatiu ha estat modificat recentment:

- El seu plantejament, desenvolupament i avaluació contenen aquestes característiques de flexibilitat i possibilitat de contextualització a l’entorn rural?
- La seva concreció en els Projectes Educatius de Zona i en els projectes d’escola té en compte aquesta dimensió territorialitzadora ?
- La seva posada en pràctica a les aules rurals. A nivell de planificació, disseny de les activitats d’ensenyament-aprenentatge i l’ús de recursos didàctics. La contemplen?

Quines opinions, reflexions, propostes i experiències tenim al respecte? Aportacions de la jornada El futur de l’escola rural a Catalunya

- Si el currículum està escrit des d’una perspectiva urbana com ho podem fer? Cal recuperar i vehicular per exemple sostenibilitat, respecte, etc. Importància de fer entrar a l’entorn, les persones a l’escola. Són coneixements que es perden, per exemple gent gran (periodista, mestre i estudiant de doctorat sobre Escola Rural).
- El currículum és competencial i per tant molt flexible, ara bé hi juga un paper important la inseguretat del mestre i també la visió de les famílies (professor universitari de l’àmbit ER, URV).

- Treballar a partir d'un currículum obert. Amb la multigraduació és necessari flexibilitzar. Cal explicar-ho bé a les famílies i que ho vegin en primera persona (mare escola rural).
- Si els mestres no estan segurs i no mostren seguretat a les famílies això no ajuda, crea desconfiança. Aleshores les famílies pressionem i els mestres acaben optant per ensenyament més tradicional perquè dona seguretat (mare escola rural)
- Apostem per la multigraduació, per un currículum flexible, etc. (mestra rural ER molt petita, 8 famílies).
- Molt important el paper de les famílies al municipi, informar, etc. (FAPAC)
- Més flexibilitat per part del Departament, menys burocràcia, formació específica per inspectors rurals, etc. (mare d'alumnes d'ER, professora secundària).
- Important la comunicació amb les famílies, molt visual amb fotografies (mestra d'EI a l'ER)
- Molt important la documentació i l'avaluació a l'ER (noves formes de treballar) per poder transmetre la seguretat a les famílies (professora universitat)

REpte 2: Sobre la participació de l'escola en la construcció de projectes comunitaris

Plantejament

La vinculació de l'escola amb la comunitat ha estat un dels aspectes nuclears que han definit la raó de ser de l'escola rural. Les petites dimensions i l'aïllament han fet que l'escola hagi cercat en la comunitat suport i punt de referència pedagògic. De manera que sovint els projectes de l'escola s'han entrecruat amb els de la comunitat.

L'anàlisi de la situació actual ens fa veure que hi ha hagut canvis molt significatius a nivell local i global que afecten la manera de viure i, en ocasions de veure la participació i la mateixa educació.

L'educació ciutadana és un dels pilars ara i abans. La democràcia, la participació, la implicació i el compromís en el desenvolupament de projectes comunitaris dóna una perspectiva vivencial de gran interès per als infants, les seves famílies i la comunitat. L'escola rural ha de tenir un paper rellevant en aquest ecosistema educatiu.

Idees clau per a la reflexió

Aportacions dels agents educatius dels pobles:

1. La implicació de la comunitat educativa depèn de diferents variables: Els pobles petits solen tenir més facilitat, s'ha de posar sobre la taula la incidència en els pobles on hi ha hagut creixement de població. La diversitat creixent entre les famílies genera complexitat. L'escola hauria de ser un element facilitador d'aquest encaix entre persones diferents.

*“Un poble n'ha de ser conscient del fet que cal estar involucrat amb l'escola i li ha de donar valor”
(Mestra i directora d'escola)*

“ Cal valorar que créixer a qualsevol preu en el nombre d'alumnes a l'escola fa perdre una mica l'essència d'escola rural. A mesura que augmenta el nombre de famílies es perd contacte amb l'escola, i fins hi tot hi pot haver enfrontaments en les diferents maneres de veure el projecte d'escola.”

“De fet el creixement d'un poble no afecta només a l'escola, sinó molts altres aspectes de la vida del poble”. (Regidor)

“ Les Ampes de les escoles són unes bones dinamitzadores de la vida del poble. Organitzen moltes activitats que no reverteixen només en els alumnes de les escoles sinó en tot el poble: Arrosada

popular, Sant Jordi, Castanyada, Marxa popular,...” I també les famílies responen molt bé a qualsevol de les activitats participatives que organitza l’escola o la ZER, però això últim és comú a tota tipologia d’escola. Jo crec que en el nostre cas no ens podem queixar i més si considerem que volem unes escoles obertes”. (Director d’escola)

“ Jo he vingut de fora i he de dir que he trobat moltes facilitats per integrar-me a la vida de l’escola, però també he de dir que hi he tingut bona predisposició i potser això és el que cal tenir en compte, la bona predisposició de la gent cap a l’escola”. (Pare)

“Abans era impensable que un infant se’l portés fora del poble per anar a l’escola. Per exemple ara, a XXX passa, que hi ha alumnes escolaritzats a altres pobles de la comarca que són més grans com XXX o XXX... abans això era impensable, tothom anava a l’escola del poble. Això penso que és un error, considero que al poble es té més contacte directe amb la família”. (Regidor i exalumne)

“També hi ha famílies que ho fan al revés, les que s’anomenen neorurals, que prioritzen el projecte educatiu, en canvi les altres prioritzen els serveis (menjadors, activitats extraescolars, acollida a les vuit del matí...) el tema de la conciliació familiar és un efecte molt important que fa que les famílies prenguin una u altre decisió, encara que el projecte educatiu els hi agrada i vulguin l’arrelament dels fills i filles al poble, moltes vegades. Nosaltres podem oferir una hora més, però per a moltes famílies això no és prou”. (Mestre)

2- La identificació de la comunitat amb el projecte educatiu té a veure amb les possibilitat de participació en el seu disseny, desenvolupament i avaluació.

“Hi va haver una aposta persona i de les famílies. Es va deixar la matrícula oberta per poder treballar el PEC i compartir-lo amb les famílies. Van començar el curs passat amb 18 alumnes. La percepció es que les famílies estan encantades, els mestres també, la ZER no tant. Aquest curs ja son 32 alumnes i venen de les rodalies”. (Director escola)

“Els pares no tenen problemes en desplaçar-se buscant la millor escola pels seus fills, ara no s’ho pensen gens. Si els projectes de centre son potents, les famílies hi van. Han tornat alguna família que va marxar”. (Director escola)

“Sempre que es demana la col·laboració a les famílies, s’impliquen, tenen molt bona predisposició, i col·laboren en tot. Hi ha molta interrelació amb les famílies i hi ha molt de respecte cap a la institució i cap a l’escola”. (Alcalde i ex-mestre)

“Les famílies podem participar en el Projecte educatiu. Hi ha un ambient més familiar que facilita la participació i el contacte directe és molt fàcil. Professors i famílies podem parlar cada dia. El tracte és molt directe”. (Mares)

“Tota la comunitat pot fer aportacions al Projecte Educatiu, des de l’ajuntament fins a les famílies. I aquestes s’integren al projecte. Aquí tenim la sort que el 95% de professorat és definitiu. Això afavoreix desenvolupar molt bé els projectes. Quan teníem molta interinitat i mobilitat de professorat, era tot molt més complexe”. (Direcció)

“A més a més de les famílies, als pobles tenim totes les entitats del poble que també participen de la vida de l’escola compartint activitats, això amb una ciutat o poble més gran potser és més difícil. Som com una pinya”. (Mestre)

“L’escola és una entitat més del poble. Tot el que passa al poble l’escola ho viu i el que passa a l’escola ho viu el poble”. (Mare)

“Les entitats també venen a veure què necessitem a l’escola, i no només un poble sinó tots els pobles. L’escola forma part de la vida del poble”. (Direcció)

“S’ha de comunicar molt el què fas de cada enfora i és molt important també per una qüestió de màrqueting i per dir que existim i fem això i és molt més fàcil quan tens la gent a prop “. (Mestre actiu i director de ZER)

“Fer visible la relació escola-comunitat i que som un equip és important ... i en ZER també és important fer visibles els ajuntaments que la integren, estar en contacte amb les AMPES”. (Mestra jubilada)

3. Cal un empoderament de la comunitat i la cerca de complicitats entre els diferents agents educatius.

“...les famílies no només han de participar en allò que l’equip directiu els demana, sinó que han de tenir eines per empoderar-se i participar activament en l’escola...”. (Mare)

“...moltes vegades des de l’equip de mestres hi ha por que les famílies intervinguin en un territori que no els pertoca...”. (Mestre)

Aportacions dels estudis en educació rural:

El sentit de pertinença i la configuració d’una identitat vinculada al territori, **generen una necessitat de participació dels diferents agents** que en formen part en la cerca d’uns objectius comuns i per tant es fa necessari establir, tal com diu Boix (2014:92), “una sèrie de connexions

socials, de normes relacionades amb la reciprocitat i la confiança que existeix en una determinada col·lectivitat.”

S’ha d’avançar des de les polítiques educatives i territorials en passar d’una visió simplista de la participació comunitària en certes activitats que es desenvolupen a l’escola a una altra molt més agosarada que contempli **l’escola com un agent dinàmic en la dimensió territorial** amb una influència clara en la vida social i familiar en el territori.

L’escola rural ha de fomentar una cultura de la participació i la col·laboració on tots els integrants de la comunitat escolar puguin **contribuir a la construcció social del coneixement i involucrar-se i comprometre’s** a la cerca de idees i plantejaments que responguin a les diferents situacions del l’entorn (Sepúlveda i Gallardo, 2011).

Repte

Una referència del marc teòric ens situa molt bé el repte:

Si a l’escola s’assumeix la responsabilitat d’integrar en el seu projecte educatiu el desenvolupament de projectes comunitaris, es contribuirà en formar ciutadans competents i compromesos en la necessitat de construir el desenvolupament d’una societat global integrada en el seu territori.

Els projectes educatius de zona i els projectes d’escola adquireixen aquesta dimensió comunitària.

- Quin sentit tenen per als seus agents ?
- Qui participa i com en el disseny, desenvolupament i avaluació ?
- Com es fan els processos de presa de decisions ?
- Quin valor educatiu i comunitari tenen ?

Quines opinions, reflexions, propostes i experiències tenim al respecte? Aportacions de la jornada El futur de l’escola rural a Catalunya

- Importància de fomentar la creativitat a l’ER per tal que els alumnes puguin desenvolupar projectes/noves oportunitats laborals a la zona on viuen (responsable CEIER, mestra)
- Recolza la idea anterior i afegeix que seria interessant escoltar la voluntat de les famílies (representant ajuntament petit municipi)

- Ídem. Es posa un exemple concret sobre com a l'escola no es fomenta la creativitat (estudiant de mestra)
- Cal implicació per part de tots els agents, especialment dels mestres. La mobilitat, la no-implicació no ajuda (mestra rural jubilada amb molta experiència)
- Una dificultat que ens trobem per desenvolupar projectes comunitaris és la diversitat entre famílies ("turisme" rural versus famílies "tota la vida" poble). Cal pensar en el paper dels alumnes també (FAPAC).
- Valorar la relació entre les escoles rurals i les entitats, cooperativisme, etc. Cal vetllar per la transició primària-secundària. El paper de les TIC-TAC és clau a l'entorn rural (mare d'alumnes d'ER, professora secundària).
- Lligat amb la implicació dels mestres, la vocació dels estudiants de grau és bàsic (responsable CEIER, mestra)
- Creu que és qüestió d'actitud i una mirada "col·lectiva" no només des del punt de vista dels mestres. Ens explica projecte "pati obert", l'obren els caps de setmana per a infants que venen. Creu que la clau és treballar amb comunitat. A l'escola han introduït el consell alumnes, espais participatius etc. (mestra rural "novell")
- El sistema d'assignació de mestres no ajuda, creu que definir els perfils pot ajudar. La diversitat de famílies provoca xocs entre elles en relació a les expectatives de l'escola: currículum integrat competencial (per quedar-se) versus estudis per poder "marxar" del poble (professor universitari de l'àmbit ER, URV).
- Els projectes comunitaris i les innovacions acaben sent molt "personalitzades" i no provinents de l'Administració. Hi ha ZERs que no comparteixen gairebé PEZ, moltes diferències entre les escoles de la mateixa ZER i competitivitat entre elles. És una idea molt interessant però creu que no s'ha aconseguit realment els PEZ (FAPAC).
- Les famílies estan preocupades per la mobilitat dels mestres i els continguts treballats anteriorment (com ho saben? No es documenta?). Creu que hi ha moltes mancances. Hi ha mestres nous que no són "vocacionals rurals". Creu que hi ha poca implicació per part de l'Administració (mare escola rural)
- Els mestres han de conèixer molt bé el patrimoni de l'ER on estan per aprofitar-ho pedagògicament, conèixer i participar amb els agents de l'entorn, obrir-se a projectes que poden venir de l'entorn, etc. Els organismes de l'entorn que poden tenir necessitats estar més en contacte, no veure l'Administració com quelcom allunyat. Intentar

recuperar el pòsit del rural (cosmovisió) per integrar-los a l'ER actual i futura. Per exemple: els temps, els continguts, formes de vida i de relació, etc. (periodista, mestre i estudiant de doctorat sobre Escola Rural)

- Exemple mestres francesos rurals. Hi ha un pla d'acollida per tal que el nou mestre faci una immersió a l'entorn (professor universitari de l'àmbit ER, URV).
- Venint de BCN, l'ER que es va trobar no era el que esperava després d'assistir a jornades del SERC, ha hagut de canviar concepcions pedagògiques profundes com per exemple la voluntat de l'ER a emmirallar-se a una escola ordinària i no aprofitar les especificitats de l'ER. Es troba amb mestres de la zona però que no tenen coneixements rurals (coneixements natura, hort, etc.). És difícil trobar l'equilibri entre la llibertat total del mestres i un projecte fort inflexible. Cal buscar l'equilibri. Recolza la idea de la creativitat en el sentit més ampli (mestra rural ER molt petita).

*S'introdueix una pregunta: Com heu vist que s'organitza la participació ? (professor i doctorand escola rural, UdL) / infants i famílies d'origen immigrant (professora UdL):

- Es fan activitats de tota la comunitat educativa (fires, vendre productes etc.) per poder tenir finançament per totes les sortides. Amb les dues famílies d'origen immigrant fem de pont, afavorim paper actiu dins l'escola etc. (mestra rural ER molt petita, 8 famílies,).
- Les famílies entren a l'aula a partir de projectes que han impulsat, posa exemple projecte TIC (mare escola rural).
- Hi ha un grup de famílies però és dispers, poc concret. Falta introduir la veu i participació dels alumnes. A la nostra ER no participem tant com dieu aquí. (mare d'alumnes d'ER, professora secundària).
- On hem de participar i que és el que interessa més a la comunitat? A vegades tens la sensació que l'escola no vol que participis tant com a família. (mare escola rural).
- Introduiria 3 aspectes obligatoris: hort, el planter i el banc de llavors (responsable CEIER, mestra).
- Li sorprèn el que es comenta sobre la creativitat, ella creu que es fa. Treballa per ambients. Les portes de l'escola estan obertes a les famílies. És cert però que no és fàcil l'equilibri en quant a la participació de les famílies. (mestra d'escola rural d'Educació Infantil).

- La formació inicial del professorat creu que és clau. A Brasil tenen l'especificitat de mestre rural en els estudis i això fomenta la construcció de la identitat de mestre rural i la vocació (professor i doctorand Brasil).
- A Catalunya no tenim una formació específica de rural només petites actuacions per això he comentat anteriorment la necessitat d'establir el perfil professional de rural (professor universitari de l'àmbit ER, URV).
- No s'aprofita moltes vegades la diversitat cultural existent a dins de les escoles (estudiant de mestra).
- La ZER ha de sumar. Des del SERC s'ha estudiat molt tot el procés però a vegades hi ha mestres nous i novells a l'ER que ho desconeixen. Les institucions les fan les persones. No hi ha mestres d'ER o metodologies d'ER... calen mestres amb valors. El més important és ser bona persona. Als plans d'estudis afegiria teatre, música/dansa, oratòria, etc. (mestra rural jubilada amb molta experiència).

REpte 3: Sobre la mobilitat dels infants i les seves famílies per anar a una escola rural

Plantejament

Els canvis que s'han donat en el món rural i que han incidit en una millora de les comunicacions, una més àmplia cobertura de telefonia mòbil i d'internet fins i tot a pobles petits, en una major facilitat pels desplaçaments i pel treball no presencial, han propiciat que algunes famílies es plantegin formes de vida diverses, no sempre vinculades al territori. En aquest context el temps i l'espai prenen una altra dimensió. La dicotomia poble ciutat no és vista com un fre sinó com una oportunitat per participar-hi de maneres diferents. El territori no obliga a prendre unes determinades opcions sinó que dóna oportunitats per fer nous plantejaments.

Si a això hi sumem un canvi de mirada en les possibilitats que té una escola petita, amb pocs alumnes, vinculada al territori, amb projectes educatius més flexibles i currículums oberts, ens trobem en que hi ha un nombre important de famílies que **escullen el seu lloc de residència en funció de l'escola i del grau d'acord amb el seu projecte educatiu**. O bé, continuen vivint a la ciutat o a un poble però es desplacen al medi rural per a portar als seus fills a aquella escola que els convenç.

D'aquesta mobilitat se'n diu **Turisme escolar**.

En els darrers anys aquest fenomen s'ha anat incrementant fins al punt que l'administració ha intervingut intentant posar-hi fre, regulant la matrícula de les escoles que han crescut amb alumnes de fora del municipi, restringint-la únicament als alumnes empadronats en aquell poble.

Idees clau per a la reflexió

Aportacions dels agents educatius dels pobles:

- 1- Pèrdua d'essència de ruralitat.** Ha augmentat la població però amb poc esperit rural fet que pot desvirtuar el sentit d'escola rural.

"L'essència de l'escola rural, no es perd així? Acollint els alumnes de fora el municipi?". (Mestra escola rural)

"La meua opinió sobre l'essència: a Barcelona, les escoles amb un projecte potent tenen matrícula i les que no, queden vacants: les famílies trien". (Director escola)

“Penso que és veritat hi ha menys nens/es, encara que els tinguem barrejats hi ha més atenció directa amb un nen/a que amb una escola gran. Llavors es va desvirtualitzar una mica el que era una escola rural [...] Vull dir a vegades la gent va a l'escola rural per un altra història, i quan hi van i comença a créixer ja s'ha acabat el que era l'escola rural.”. (Directora ZER)

- 2- Creixement/Decreixement. Turisme escolar. Els pobles poden créixer molt i molt ràpid** i les escoles també o patir una davallada de població, degut, en part a la mobilitat de les feines; si marxen les famílies a les escoles baixa el número d'alumnes.

“L'escola ha crescut molt i el Departament no et deixa matricular alumnes de pobles veïns per no promoure el turisme escolar”.(Directora escola)

“Com ho fas per no perdre les bones coses que teníem en l'etapa de creixement de l'escola?” (Mestre jubilat).

- 3- Algunes escoles petites demogràficament tenen problemes per mantenir l'escola oberta a causa de l'establiment d'una nova normativa la qual no deixa matricular a nens/es que no són del poble.** Aquesta normativa es va implantar degut a la massificació d'infants que hi va haver en algunes escoles rurals fa pocs anys.

“En el cas de XXX, en l'any 2000 es va tancar l'escola, perquè tenien cotxe i podien fer altres opcions d'escolarització i al 2010 es va tornar a obrir i hi ha el fantasma del tancament. El poble està súper encantat de tornar a tenir escola, però... I qualsevol alumne, un alumne ja compta. I des de inspecció s'han posat una mica forts ja que diuen que els nens/es que no són del poble no es poden agafar; això va en contra de lo que estem potenciant a l'escola. I si ve un nen/a és una quota més, és una lluita constant... I que passa si d'aquí 5 anys, enlloc de 42 alumnes anem decreixent? Què passa amb aquell nen/a que se li ha dit que no?”. (Mestra)

- 4- Identificació amb el projecte de l'escola.** El pes de les famílies en la definició d'un projecte d'escola, la seva participació, la implicació de la comunitat educativa, pot ser una motivació potent, per alguns, per portar els fills a un determinat centre.

“Hi va haver una aposta persona i de les famílies. Es va deixar la matrícula oberta per poder treballar el PEC i compartir-lo amb les famílies. Van començar el curs passat amb 18 alumnes. La percepció es que les famílies estan encantades, els mestres també, la ZER no tant. Aquest curs ja son 32 alumnes i venen de les rodalies”. (Director escola)

- 5- Mobilitat per afinitat amb els projectes singulars.** Escollir escola, com a la ciutat, pel seu projecte educatiu pot convertir-se en un potent incentiu per potenciar canvis de vida.

“Els pares no tenen problemes en desplaçar-se buscant la millor escola pels seus fills, ara no s’ho pensen gens. Si els projectes de centre son potents, les famílies hi van. Han tornat alguna família que va marxar”. (Director escola)

Aportacions dels estudis en educació rural:

Sobre el desplaçament dels alumnes i les seves famílies a partir de projectes educatius singulars s’han trobat estudis concrets i actualitzats. Pot ser perquè és un fenomen força recent que encara no ha tingut prou recorregut.

El que era més comú, fins fa uns anys, era l’èxode d’infants del poble a la ciutat en la recerca d’escoles més grans, d’una o dues línies, que potenciés un ensenyament convencional, una aula un curs.

El vincle amb el poble, quan una part dels infants de l’escola no hi viuen, pot ser un dels aspectes que generi més dubtes, en aquesta situació. Partim de la idea de que “l’arrelament al territori, el poden compartir un grup d’escoles amb objectius i projectes comuns, i així es poden aconseguir d’una forma més exitosa els horitzons que es marquin els propis centres per crear identitat de poble.” Però, quina identitat crearem en infants que no hi viuen? Quin vincle establiran?

“Des del territori i per al territori hauria de ser el lema a favor d’una educació que anés més enllà de l’escola de poble.”

Repte

Una cita realitzada per un director d’escola, participant en un dels grups de discussió, ajuda a centrar el debat:

*“Els pares **no tenen problemes en desplaçar-se buscant la millor escola pels seus fills, ara no s’ho pensen gens. Si els projectes de centre son potents, les famílies hi van. Han tornat(al poble) alguna família que va marxar”. (Director escola)***

- Quin valor donem a l’educació dels nostres fills quan fem que tota la vida personal i familiar giri al seu entorn?
- Quines creences sobre els aprenentatges i les oportunitats que es donen en un espai determinat, hi ha al darrera d’aquesta idea de projecte potent?
- Com es manté i/o recomposa una identitat de poble quan l’arribada de famílies a l’escola és molt massiva?
- Quins canvis pot implicar per l’escola, el poble i la comunitat?

→ Cal que les persones que van a una escola de poble hi visquin i s'involucrin en el seu projecte?

→ Cal posar control a aquesta mobilitat? Quin? Com?

Aquest tema no es va tractar específicament en la jornada.

REpte 4: Sobre el valor de la multigraduació i tendència al treball amb un sol grau quan creixen les escoles o els grups

Plantejament

La multigraduació, que és una de les característiques de les aules d'escola rural, suposa per part dels mestres, dominar una sèrie d'estratègies didàctiques que haurà de fer servir de manera reiterada i constant al llarg del seu treball. A més, la diversitat de situacions que es donen en aquestes aules fa que no es puguin establir patrons constants. Això vol dir que caldrà anar variant l'organització de l'aula i de les activitats que s'hi duen a terme, així com la de les escoles, en diferents anys, degut al canvi constant que s'hi produeix.

La tasca del mestre, doncs, a més del coneixement d'un seguit d'estratègies, és la d'anar-les aplicant i variant, segons necessiti. No es pot treballar dos anys seguits iguals ja que el grup classe canvia en la seva composició i cal anar fent adaptacions constants, tant organitzatives com pedagògiques, a aquest canvi.

Situats en aquest escenari és evident que la feina del mestre d'escola rural presenta unes característiques específiques que no es donen en una aula graduada i que suposen, per aquest mestre, una tasca d'adaptació al canvi de manera continuada.

Tot i la valoració que s'acostuma a fer de la riquesa que suposa el treball en una aula multigrada, quan ens trobem que una escola creix, i degut a moltes circumstàncies que podríem analitzar detalladament, hi ha una tendència a separar els alumnes per edats, és a dir, graduar-los. Molt sovint, dintre les escoles amb poc nombre d'alumnat, quan es disposa d'un nombre de mestres suficient, es tendeix a desdoblar el grup i realitzar diferents matèries per nivells, encara que això suposi tenir molt pocs alumnes a cada subgrup.

Idees clau per a la reflexió

Aportacions dels agents educatius dels pobles:

- 1- Dificultat en els materials a l'abast de les escoles i en la concepció del currículum com a prescripció**

"Hi ha una cosa en contra, els llibres de text i que les coses toquen a un curs". (Professora universitària)

"El que em va sobtar més és com una ZER podia treballar amb llibres de text, amb edats barrejades. (Quan treballes amb altres metodologies...) sé que és complicat, es creen dubtes, ... però veus que tot flueix i que tot surt". (Mestra)

- 2- Dificultats per treballar en aules multigràu: moltes hores de dedicació i de preparació per part del mestre per dinamitzar les classes i coordinar els grups multinivell, poca valoració de l'administració d'aquest aspecte dintre l'horari dels mestres, el que suposa molta voluntarietat.**

“ Jo crec que es molt més difícil i necessites molta més feina del mestre. Si només tens nens de primer o segon es tendeix a agafar un llibre i a treballar el llibre, ja ho tens fet tot en el llibre, però es clar difícilment faràs un treball globalitzador i proper al nen o nena, acabaràs treballant tots els mateix, en canvi quan a l'aula hi tens criatures de cicle mitjà i cicle superior has de fer que treballin la mateixa activitat alguns moments tots junts, altres separats, altres de forma individual i gestionar tot això és difícil i necessita molta més feina del mestre a l'hora de preparar-ho i coordinar-ho tot plegat i poder-ho controlar” (Mestre d'escola)

“Es fan coses puntuals però tampoc fem que l'activitat sigui multigràu tots els moments i hores del dia. També veiem la necessitat de fer activitats que siguin internivells, que actuïn alumnes de classes diferents i programem activitats que els impliquin a tots i no em refereixo només a les sortides o trobades de ZER, si no a activitats d'escola: tallers de plàstica de nens des de P3 fins a 6è, padrins de lectura, sortides de coneixement de l'entorn amb activitats concretes amb nens i nenes de classes diferents (a la nostra escola ho fem de manera sistematitzada, una vegada al mes els alumnes de CM i CS), Conta contes...” (Director escola)

“ Es necessari que nosaltres mateixos ens ho creiem” “Cal tenir la mentalitat de mestre multigràu, i a vegades som multigràu però la comoditat ens porta a treballar com si fóssim grau” (Mestra d'escola)

- 3- Necessitat d'un acompanyament per part del Claustre d'escola o de la ZER. Una possible solució seria la creació de la figura del mestre-acompanyant, que ajudés a situar-se als mestres nous.**

“ Jo, que ho conec des de fora, he estudiat magisteri però no sabia com posar-m'hi. Crec que cal un acompanyament, que és molt necessari per entendre el funcionament d'aquest model” (Dinamitzador cultural i monitor)

“Pel que fa als mestres quan arriben el primer dia a una escola multigràu els hi costa, però els hi diem que no es preocupin, perquè és molt enriquidor. El primer any els hi va molt gran i els hi costa situar-se. Se'ls guia i els hi expliques les estratègies que els hi poden servir. Al final aprofites molt el fet de treballar tots alhora, fins i tot encara que sigui cada un amb el seu llibre. Reparteixes les feines. I ajudes als mestres nous perquè no s'angoixin”. (Mestres)

4- Necessitat de més formació per facilitar el treball en grups multigrau.

“A la universitat potser s’ha de treballar més el multinivell. Quan vàrem estudiar no ens ho varen ensenyar. Abans el mestre rural també estava més sol, a partir de l’organització de les ZER es treballa de manera diferent. Els mestres es poden recolzar entre ells, i treballar en grup...”.

(Mestres)

“Els estudiants que venen de pràctiques de la URV i no tenen coneixements per treballar el multinivell o multigraduació, per tan cal treballar-ho més dins de la seva formació, perquè a Catalunya tenim moltes escoles rurals. A Terres de l’Ebre hi ha 13 ZER’s. En la formació cal que s’ensenyi a programar en multinivell i a saber treballar-hi. Hi ha moltes zones rurals a Catalunya”. (Mestre)

“...també s’ha de dir que quan arriben els mestres es pregunten com ho farà...”. (Directora escola)

5- Cal estabilitat de plantilla per poder treballar de forma més implicada i constant.

“...per poder aplicar metodologies globalitzadores, es necessiten moltes hores de feina per coordinar el treball dels docents i seguir tots la mateixa línia pedagògica i també que el Departament ens ajudi a l’hora de poder mantenir els docents al centre...”. (Directora escola)

Aportacions dels estudis en educació rural:

Si ens apropem al que diuen els estudis en aquesta qüestió veurem que un dels aspectes fonamentals a tenir en compte és la mateixa idea d’escola i del treball que s’hi du a terme que s’ha inculcat tant a través de la formació inicial com de les experiències personals que ha viscut el mestre que va a treballar a una escola rural. **“Amb una formació inicial pensada per les escoles del medi urbà** (un nivell d’alumnes per a cada aula), als mestres que arriben al medi rural **els manquen recursos i estratègies** per donar resposta a l’organització i a la proposta didàctica dels grups heterogenis de les aules multigrau.”

La mateixa concepció del currículum, amb una estructura que especifica els objectius, competències i continguts per cicles i que deixa poc marge a la interpretació, dificulta organitzar i portar a la pràctica una altra manera de treballar que no contempli aquesta diferenciació. A les propostes didàctiques que es difonen des de l’administració, que exemplifiquen com treballar aquest currículum, trobem pocs o nuls exemples de multigraduació i d’adaptació al medi.

Per altra part, els estudis sobre l’escola en el medi rural han posat en valor **el treball en aules multinivell** que lluny de suposar una dificultat pels alumnes **“aporta un valor pedagògic de gran importància per l’aprenentatge significatiu dels alumnes rurals**. Es parteix del principi que tots

poden aprendre de tots, sense ignorar el moment evolutiu en el que es troba cadascun d'ells, respectant-lo com a persona i com individu però **aprofitant i al mateix temps fomentant, que circulin els sabers, els coneixements** que hi ha dins dels diversos nivells educatius que conviuen. Aquest fet no només provoca un enriquiment acadèmic, sinó també **permet el desenvolupament i l'afiançament d'habilitats metacognitives bàsiques per aprendre a aprendre**. I així ho han fonamentat Boix (1995), Bustos (2010) o Santos (2011)".

"Com diuen Siegel y Shaughness (1994, p.564), "el major error en l'ensenyament durant els segles passats ha estat tractar als nens com si fossin una variant del mateix individu, i d'aquesta manera trobar la justificació per ensenyar-los les mateixes coses de la mateixa manera", sense tenir en compte les diferències entre ells que poden ser emprades com un recurs educatiu efectiu."

La característica del multinivell o la multigraduació suposa una gran complexitat a l'aula que cal abordar amb coneixements i tècniques adequades. En aquest sentit, "les metodologies actives-participatives poden ser una bona opció pedagògica".

Repte

Per desgranar la pregunta base "**Perquè l'escola rural, quan en té ocasió, sovint tendeix a treballar per nivells?**" que seria la idea de fons en tota aquesta argumentació, hem dissenyat aquestes preguntes que poden ajudar-nos a trobar una resposta i, el que és millor, solucions al tema que preocupa tant als mateixos mestres com a l'administració educativa :

- Si la manca de coneixements i recursos en organització i metodologies és la causa d'aquesta tendència a la graduació, quines serien les estratègies adequades per evitar-la, a les escoles i aules rurals?
- Quin acompanyament caldria fer al mestre rural novell?
- Com podem ajudar a les escoles rurals a desenvolupar-se aprofitant la seva diversitat i potencial?
- Quines estratègies servirien per difondre el bon treball que duen a terme moltes escoles rurals i que servissin de mirall (que no còpia) a d'altres?

Quines opinions, reflexions, propostes i experiències tenim al respecte? Aportacions de la jornada El futur de l'escola rural a Catalunya

- Des de la taula es plantegen les dificultats per a treballar a l'aula multigrada ja que el mestre té poca formació inicial en aquest sentit.
- El que cal és perdre la por i atrevir-te a treballar tu sol. Hi ajuda molt poder treballar dos mestres a l'aula. Això és quelcom molt positiu, sobretot per l'aprenentatge que fa el mestre novell al costat d'un/a mestre amb experiència.
- El mestre que treballa a l'escola rural amb grups multinivell té molta voluntarietat, és una competència necessària, sobretot perquè generalment ha de crear materials diversos...
- Cal destinar temps a parlar en Claustre sobre aspectes metodològics, organitzatius i de línia d'escola. És fonamental tenir un projecte educatiu ben definit, compartit i que es vagi actualitzant.
- De vegades quan hi ha més alumnes ja es fa el plantejament per treballar com a cicle.
- El Departament d'Ensenyament té en compte l'escola rural com a grups i en realitat no són grups, per tant caldria que es tingués més en compte la realitat d'aquestes escoles.
- L'aula multigrada hauria de ser viscuda més com una oportunitat vers els canvis metodològics que es poden fer i no com a quelcom per "tapar forats de personal".
- Per poder treballar millor en una aula multigrada cal millorar els recursos.
- L'estabilitat de la plantilla també és un factor molt important per les escoles petites.
- La col·laboració entre els mestres és molt necessària.
- Hi ha diferents percepcions sobre el treball a l'aula i ens hem de plantejar si funciona bé el multigrada o si hi treballeu perquè no hi ha més remei. Si creiem que és un bon sistema cal que ens plantejem què hem de fer perquè tothom s'ho cregui. Ens adonem de que falten espais per a posar sobre la taula el dia a dia, a les escoles.
- El mestre ha de ser vocacional, però a l'escola rural potser encara més.
- Cal pressionar a l'administració perquè tingui en compte la realitat de l'escola rural i les seves necessitats, sobretot en els desplegaments organitzatius vers l'escola amb els decrets, ordres i normatives i fins i tots des dels aspectes jurídics.

- El Departament ha de tenir més confiança en els seus equips de professorat a les escoles.
- La multigraduació hauria de ser una possibilitat per a tot tipus d'escola, no només la rural.
- Cal buscar fórmules per compartir els models d'èxit.
- Un dels aspectes és el dels horaris, ja que l'administració ens demana uns models concrets i a les escoles sovint es treballa en d'altres models. És important adonar-nos de com repensem el temps de treball a l'aula.
- Com a estratègia a seguir podria ser crear una MARCA d'escola Rural (com es crea una marca d'altres grups d'escoles, com per exemple escola nova 21). El recurs de treball a posar en valor: el treball a l'aula multigrau.
- Als centres s'ha d'utilitzar la pràctica reflexiva i buscar espais per parlar d'organització. Són dos mirades diferents que cal abordar i no deixar de banda. Es posa l'exemple del treball que es fa en alguns centres: dos Claustres diferents a la setmana per abordar cada aspecte per separat.
- Caldria fer una relectura del Currículum adaptant-lo a les necessitats de l'escola (**això seria del repte 1**)

REpte 5: Sobre l'autonomia de l'escola en el marc de la ZER

Plantejament

En el decret 102/2010, de 3 d'agost, d'autonomia de centres educatius, en la seva disposició addicional quinzena i en els dos primers punts, diu:

1. La consideració d'una zona escolar rural (ZER) com a centre educatiu únic té les característiques i els efectes que es determinen en aquesta disposició, sense perjudici de respectar la identitat jurídica de cadascuna de les escoles que la integren.
2. Totes les escoles agrupades en una ZER comparteixen el mateix projecte educatiu, les mateixes normes d'organització i funcionament i la mateixa programació general anual, que ha de respectar la singularitat de cadascuna de les escoles.

En el marc teòric constata que l'agrupació d'escoles rurals en una zona escolar rural crea una col·laboració entre els diferents centres per programar les activitats, compartir professorat i en la majoria dels casos projecte educatiu. Aquest tipus d'organització dona una riquesa educativa i qualitat pedagògica a tota la comunitat educativa. Tot el treball pot funcionar tenint també en compte l'autonomia de cada centre i la seva vinculació al municipi

Idees clau per a la reflexió

Aportacions dels agents educatius dels pobles:

- 1- ZER: proximitat geogràfica, baixa demografia escolar, igualtat demogràfica entre escoles i cohesió**

“Les ZER's necessiten cohesió social sí o sí, si no és impossible que funcionin. La cohesió social és un objectiu del projecte educatiu, necessitem la participació de tots els àmbits de les cinc comunitats educatives (cinc escoles, ajuntaments...), tothom s'ha de sentir còmode, ha de saber aportar i també cedir, ja que de vegades el que agrada a uns no agrada als altres....però hem de saber que vivim en una comunitat i que el més important són els xiquets de les cinc comunitats. Cal una cohesió”. (Direcció)

“Una ZER per a què funcioni els pobles han d'estar geogràficament propers”. (Directora Escola)

“Hi ha una escola que per distància es vol separar i el Departament no els deixa (comentari: deu ser qüestió econòmica) és que un poble de l'altre estan a mitja hora...” (Director ZER a la)

- 2- ZER: autonomia**

“No hem de perdre la perspectiva que cada poble té la seva essència, les seves infraestructures i els seus serveis. De vegades no pots fer el mateix en dues escoles. Els pobles també tenen tarannàs diferents. A la mateixa ZER hi ha pobles que tenen músics i tradició i d’altres no. En aquests podràs muntar coses relacionades amb la música. Des de dalt, potser... se’ns vol tots igual. Si això del projecte educatiu no ho compartiu... No, arribarem tots allà mateix però hem de tenir clara la identitat. De vegades hi ha tradicions del poble que l’escola les manté vives... (...) I, des de dalt, enguany ho hem notat encara més, això ho heu de tenir acabat tots igual... I, la darrera va ser, no ho poden fer perquè no tenen prou mestres.” (Mestra)

“Cal preservar la identitat de cada escola, és imprescindible. I, sobre el fet de trobar-se infants de diferents escoles és aprenentatge també, adaptar-se a d’altres grups, és positiu” (Regidor)

“La coordinació del projecte ha de ser comú de ZER i prou ampli perquè cada escola (nosaltres som cinc) pugui adaptar-ho a la seva realitat. Que cada escola pugui mantenir la seva manera de fer, que cada escola l’ha de poder adaptar en tota llibertat.. En el projecte educatiu de ZER has de poder desenvolupar el d’escola en relació al poble, amb l’ajuntament....i la realitat. Has de poder fer totes les activitat com a poble amb tota llibertat, has de poder fer les activitats que et fan ser diferents com a poble”. (Mestre)

“Jo el que sí que veig és que sí que les ZER’s és un model bo, i que fins i tot, encara és actual. També té un inconvenient, que almenys jo veig... Jo crec que ha evitat l’aïllament d’un poble, és a dir, perquè llavors s’han ajuntat 3 o 4 pobles, però s’ha entrat en una dinàmica d’aïllament de ZER’S, és a dir cada ZER és molt diferent de les altres, quan les veus totes, tenen maneres de funcionar diferents. Poc a poc i sense adonar-nos s’entra en un individualisme de ZER, trencant el de poble, no? [...] Si hi hagués més contacte jo crec que tindriem més força. I crec que s’estan fent coses molt maques dins de les ZER i és bo que els altres ho coneguin. Jo crec que s’ha perdut l’aïllament de poble però s’està entrant en una divisió de ZER’s”. (CRP)

“ Les escoles que tenen un projecte de ZER clar ho viuen d’una manera, vosaltres que teniu tipologies d’escoles molt diferents dins la mateixa ZER, ho fa més complicat i això s’ha de dir, consta més portar endavant el model ZER. Potser fa falta també que el Departament sigui capaç de pautar més models d’agrupació d’escola rural” (Ex mestra d’escola rural)

Aportacions dels estudis en educació rural:

La ZER comprèn un conjunt d'escoles unitàries i/o cícliques que comparteixen un projecte educatiu i/o professorat.

Amb les ZER's es trenca amb l'aïllament i la manca de recursos; tot i que mai hi ha hagut un únic model (les que comparteixen projecte educatiu, les que només comparteixen recursos, etc.)

Es crea una col·laboració entre els diversos centres per programar les activitats, compartir professorat i en la majoria de casos projecte educatiu. Aquest tipus d'organització dona una riquesa educativa i qualitat pedagògica a tota la comunitat educativa. Tot el treball pot funcionar tenint també en compte l'autonomia de cada centre i la seva vinculació al municipi.

La ZER i les escoles que la formen, en la seva relació amb el territori són un factor dinàmic pel desenvolupament de les zones rurals i ho són com:

- Un membre actiu d'un sistema institucional organitzat territorialment.
- Un element estructural de la construcció social i rural.
- Un vector de recepció i de transformació d'identitats i de símbols.
- Un capital social local.

L'arrelament al territori, el poden compartir un grup d'escoles amb objectius i projectes comuns, i així es poden aconseguir d'una forma més exitosa els horitzons que es marquin els propis centres per crear identitat de poble.

Repte

La singularitat de cada escola dins d'una ZER hauria de ser un factor de suma i no de divisió.

Aquesta singularitat pot formar part del projecte comú de ZER?

El model ZER és l'únic vàlid per a l'agrupació d'escoles rurals o hi hauria d'haver altres models?

Quines opinions, reflexions, propostes i experiències tenim al respecte? Aportacions de la jornada El futur de l'escola rural a Catalunya

- Cal també donar força a la línia d'escola amb el seu projecte educatiu i vers el claustre. Aquí es parla del tema de l'autonomia dels centres, de vegades el projecte d'escola xoca amb el de la ZER, caldria trobar fórmules que equilibrin el funcionament.
- En els projectes de ZER no s'ha d'excloure res. La ZER ha de sumar els diferents projectes i línies de treball de les escoles que la formen.

- A nivell de ZERs caldria buscar les referències que hi ha i compartir el treball i funcionament. S'aprecia la necessitat d'incorporar noves metodologies a l'escola.
- Potser es podrien considerar altres tipus d'agrupaments rurals, amb o sense projecte educatiu comú. Grups d'escoles vinculades GEV, que serien com les ZERs, però sense projecte educatiu comú i compartint la resta de característiques.
- Cal fer una revisió del marc legal de l'escola rural en tots els seus models i que realment respongui a les necessitats i realitats del territori.
- Una darrera reflexió sobre aquest aspecte és que costa trobar directores a l'escola rural.

REpte 6: Sobre la necessitat d'una formació específica com a mestre d'escola rural

Plantejament

La gran heterogeneïtat que es dona a les aules rurals, amb la diversitat d'edats que hi conviuen, fa que el treball tingui unes característiques força diferents a les de les aules graduades. Els reptes, pels mestres que hi treballen, són elevats. Aspectes com la **programació en aules multigrau**, el **coneixement i aplicació de metodologies diverses**, més enllà del llibre de text, que donin resposta a les necessitats canviants de l'aula i l'escola, els **coneixements sobre relacions interpersonals**, el **paper del mestre en relació a la comunitat en la que està immersa l'escola**, i un llarg etcètera, fan que algunes persones opinin sobre la necessitat d'una **formació específica per a ser mestre d'escola rural**, cosa que ara no es dona ara en la formació inicial.

Certament hi ha altres moments, com per exemple el Pràcticum, on es pot incidir en els aprenentatges en aules rurals, o la formació continuada, als Claustres de les escoles, on aquesta formació específica pot prendre més cos i es pot convertir en una oportunitat per al treball en equip de l'escola o de la ZER tot potenciant la reflexió sobre la pràctica i la innovació educativa.

Una opinió força estesa, però, és la que assenyala que cal una **bona formació inicial, completa, que contempli tots els aspectes necessaris i que sigui d'utilitat per a tots els mestres, sigui quina sigui la seva destinació.**

Idees clau per a la reflexió

Aportacions dels agents educatius dels pobles:

1- Formació per a tots els mestres

"No cal una formació específica per ser mestre/a d'escola rural: Necessitem una formació que serveixi per ser mestre a tot arreu". (Professora universitària)

2- Més formació en teoria i pràctica per tenir recursos i deixar els llibres de text, tant pel que fa a formació inicial com en la formació continuada. En la formació inicial s'hauria explicar l'especificitat de l'escola rural i hauria d'haver-hi la possibilitat de fer-hi pràctiques.

"Cal formar més. Un mestre ha d'entendre que la seva feina no va lligada a un llibre de text. Cal formar-se per veure què és el millor pels alumnes, i mai és el llibre de text". (Professora universitària)

“Primer de tot ets mestre, no cal dir que ets mestre d’escola rural”. (Mestra jubilada)

“Cal una formació de base més bona”. (Professora universitària)

“Cal formar en multigraduació o multinivell a tots els mestres, ja que és possible que alguna vegada els hi toqui treballar en una escola rural”. (Mestre)

“També pel que fa a la direcció de l’escola, has de tenir coneixements de quasi com si portessis la gerència d’una empresa, amb coneixements administratius...i també fa de mestre...”. (Mestre)

“...si a més d’una aula multigrau et trobes alumnes que venen d’un altra país i no entenen la llengua o alumnes d’educació especial, et trobes davant d’una gestió de l’aula molt complicada...”.(Directora escola)

“Falta formació específica. Jo parlo en el meu cas, jo faig Educació Física, imagineu-vos un pati amb nens/es de P3 fins a 6è. Llavors clar per una part les sessions és una mica difícil, quan un està malalt, l’altre no sé que, el dia que plou no tens res a cobert, vull dir és quasi un aventura, i fer una classe homogènia i que tothom treballi i s’ho passi bé... I això a la universitat ni t’ho explicaven, espero que ara hagi canviat”. (Mestre itinerant)

“La universitat està molt enfocada en què tindràs un grup d’1 únic nivell, i totes les programacions que fas està enfocada a 1 únic nivell, mai et fan fer per multinivell”. (Directora escola)

“Jo fa 7 anys que vaig començar a treballar i sóc d’aquí XXX i havia anat sempre a escoles d’aquí XXX i a la Universitat no et parlen de les escoles rurals, ara no ho sé, però almenys quan jo estudiava no se’n parlava i, no sé si va ser al primer o segon any de treballar jo vaig anar en una escola rural i si al principi costa tenir internivells dins l’aula però és com tot al final, vas buscant les teves estratègies i te n’acabes sortint, però falta formació”. (Mestra)

“Com pot ser que un mestre passi vint anys sense formar-se? No ha de ser imposat, ha de ser el sentit d’aprendre. La necessitem. Caldria demanar-la!!!! (Professora universitària)

“...la formació permanent te l’has de pagar tu i ferla en caps de setmana fora de l’horari lectiu...”. (Mestra escola)

“Per exemple a la Universitat de Lleida els estudiants dels graus de mestre fan pràctiques duals, un any a l’escola urbana i una altra obligatòriament a l’escola rural. Això la URV també ho hauria de fer, sobretot a les Terres de l’Ebre per tal d’aconseguir tenir un bon coneixement teòric i pràctic del treball en multinivell i que el professorat de la universitat també ho conegui de forma pràctica”. (Direcció)

*“Jo vaig conèixer l’escola rural per iniciativa meva i per casualitat, a la universitat no s’oferia”
(Mestre en actiu i director de ZER)*

“Hi haurien d’haver més professors de universitat que coneguessin l’escola rural” (Mestre jubilat)

“Jo no sé ara, però abans les nocions que et podien donar del què era una ZER i com es treballava en una ZER, nul·la, almenys quan jo vaig estudiar era nul·la”. (Mestra):

3- Dotar als futurs mestres d’estratègies i recursos tant a nivell organitzatiu com metodològic per tal que puguin fer front a la realitat de l’escola rural.

“Amb el nombre d’escoles rurals que hi ha a Catalunya, cal preparar als estudiants per treballar en aquests entorn, i no s’entén que amb la nostra realitat rural no hi hagi estudis universitaris sobre l’escola rural. A més els mestres en algun moment acabaran passant per una escola rural. Per exemple a Terres de l’Ebre per superfície hi ha més escoles rurals que de les altres. Caldria una formació molt específica sobre l’escola rural”. (Direcció)

4- Necessitats de formació del mestre d’escola rural per realitzar un bon treball: coneixements sobre metodologies i avaluació en un grup multigràu, en l’àmbit de la gestió i organització d’un centre i d’una ZER.

“Dins d’una escola som pocs mestres i ho hem de fer tot, multitasca (coord. LIC, direcció, biblioteca....) tots aquests aspectes han de saber-se ja sigui des de la formació inicial fins a la permanent que ajudi a formar en tots aquests àmbits. Un mestre pot tenir tres càrrecs dins de l’escola i ha de tenir tota la formació per poder-ho desenvolupar correctament. Potser seria més un treball de la formació permanent”. (Mestre)

“Trobo també que falta formació en tot el tema de les normatives d’avaluació, de currículum..., que canvien sovint i cal treballar-les per poder-les aplicar. Això ja seria per a tot tipus de mestres, no només d’escola rural. Es podria fer una formació com es va fer amb la LOGSE, de forma general que s’expliquin els canvis... Ara de formació permanent no ni ha, segurament pel tema econòmic, abans hi havia molta formació a través de cursos en metodologies com el constructivisme, formació específica de matemàtiques.....ara no tenim possibilitats. Aquesta formació t’enriqueix professionalment i com a persona. Ara hi ha cursos tancats i que suposen també una bona despesa”. (Mestre)

5- És molt important la persona del mestre/a. Cal una formació humanista, personal, fonamental per a donar resposta als reptes que demana l’educació. La cultura i la visió crítica enfront la vida és un aspecte en el qual s’ha de posar més èmfasi al llarg del

grau, atès que els docents tenen la responsabilitat de formar persones que siguin capaces d'intervenir activament i crítica en la societat.

“La formació no depèn, exclusivament, de la universitat, si no de les persones, i de les escoles que acullen”. (Directora escola)

“L’escola té l’obligació que cal fer un contrapès a la inèrcia de la societat. Es poden fer les coses d’una altra manera”. (pare escola)

“Li va sorprendre, després dels anys d’excèdència i el pas per secundària, no es podia creure el que es va trobar: va deixar una primària que il·lusionava i després de 13 anys es troba una escola menys participativa, menys democràtica, menys atrevida, amb pors, ... un sentiment des del Departament als mateixos mestres”. (Director escola)

“Cal preparar alumnes per una societat canviant i competent. Crear estructures de debat constants per promoure el diàleg i pensant com eduquem”. (Pare escola)

“I sobretot entendre que l’escola rural és molt diversa i plantejar diferents casos “i si tens un grup de 8 amb un d’infantil i els altres de cicle superior, que faries? I si ho tens al revés? I si tens tot nens i una nena?”. (Mare AMPA)

“Pel que fa a la formació del professorat s’ha de fer entendre als futurs mestres que hem de ser persones cultes i crítiques, és una cosa que estem perdent, i som transmissors de cultura, i som educadors, i aquesta responsabilitat de ser agents culturals, de tu mateix ser una persona llegida, crítica, és que sinó com construeixes? Hem de construir nens/es creatius, crítics”. (Directora de ZER)

“Jo crec que on s’aprèn més és veient diferents tipus d’escoles: haurien de veure una escola rural, una escola gran, mitjana.. perquè jo crec que no té res a veure un lloc amb l’altre, les relacions entre pares i mestres...”. (Mare i ex-alumna)

“Però també hi ha problemes, perquè hi ha hagut noies que han trucat que volien venir a fer pràctiques però no els han deixat, des del Departament”. (Mestra)

6- Les escoles rural poden ser (i són) un referent pel seu treball innovador. Cal fer difusió d’aquestes escoles i d’aquestes pràctiques, donar-les a conèixer.

“Tenim experiències molt bones que són un referent. Cal relacionar teoria i pràctica de manera coherent. Necessitem bones escoles per poder veure què cal i com ho hem de fer”. (Professora universitària)

“Jo com a tutora d’alumnes amb pràctiques de dual, el que sí que faria potser és que aquestes persones que vinguin vegin tota l’escola, que puguin estar una temporada a cicle inicial, cicle mitjà, cicle superior. És a dir, que puguin veure el funcionament de tota l’escola, no només d’un sol cicle. En aquest cas el meu és cicle superior, i el practicant ve només a cicle superior”. (Mestra)

- 7- Molt important poder fer pràctiques a l’escola rural. Viure-ho i veure-ho, experimentar-ho en primera persona, conèixer la realitat de les escoles rurals i les metodologies que s’apliquen.**

“Des del GIER es va notar, les ganes dels estudiants de fer pràctiques a l’escola rural”. (Mestra jubilada)

“Jo penso que la pedagogia és molt teòrica, no es trepitja la realitat. Cal revisar el model de pràcticum que es fa a les escoles. Per què els pràcticum d’un alumne de magisteri no és d’un curs seguit en una escola, amb un acompanyament real, actuant com un mestre més i podent veure totes les realitats de l’escola? No es tracta d’assistir només a les hores de classe, han de poder veure i participar en la gestió d’una aula multigràu, com es preparen les unitats didàctiques, per què s’actua d’una manera determinada, que en formin part, que es puguin integrar en el funcionament i gestió de la ZER, han de formar part dels claustres, dels equips de cicle o de les comissions d’escola i de ZER com un més. Només així es pot copsar el que representa aquest model d’escola.” (Directora de ZER)

- 8- Facilitar, des de l’administració, una formació permanent de qualitat als mestres, tenint en compte les necessitats del territori i les especificitats.**

“També hi havia més formació a territori, ara has d’anar a Barcelona si vols quelcom de formació de qualitat. Aquí no baixa ningú a fer formació. Tenim gent de l’equip que va cada dissabte a Barcelona a formar-se. El problema és l’econòmic, fem formació entre iguals. Ara ens estem formant en pedagogia sistèmica, en matemàtiques, però ens ho fa una persona que en sap i és d’aquí. Però si vols quelcom amb més qualitat i oferta has d’anar a Barcelona. Si vols que vingui algú a fer-te una formació has de pagar dietes...”. (Mestre)

Aportacions dels estudis en educació rural:

La pregunta de si cal una formació específica sempre ha estat present en els debats a l’entorn de la formació del mestre d’escola rural.

“Les característiques d’aquest tipus d’escola, situades en un context rural que està transformant la seva identitat tradicional i que està molt vinculada al municipi, essent un dels pilars culturals fonamentals i que desenvolupa una funció social i activa, **necessita un tipus de mestres**

polivalents, coneixedors del territori i capaços de donar resposta al grups heterogenis d'edat i a la interacció multinivell (Domingo, 2014).

Aquesta necessitat, potser justificaria una especialització en la formació inicial dels mestres”

“També es podria defensar la tesi que qualsevol mestre s’ha de formar per atendre la diversitat d’alumnes que tindrà a les aules, sigui per edat, per procedència o per les seves característiques i que ha de realitzar un procés d’immersió en el context i l’entorn on està situada l’escola, per tant, **una formació inicial més generalista hauria de donar resposta a les diferents possibilitats d’exercici de la professió de mestre.**”

Tot i que ni en la legislació ni en els plans d’estudi es fa “referència explícita a l’escola rural (Abós, 2011)”, en un estudi de la mateixa autora constata “que les característiques didàctiques i organitzatives de l’escola rural, hi tenen cabuda i que poden suposar un canvi de forma i fons en la consecució d’un estil de mestre més reflexiu i crític”.

Així doncs, sembla coherent la demanda a l’administració educativa d’**incloure “en els objectius, continguts i estratègies metodològiques dels plans d’estudi de la formació inicial dels mestres, les característiques de l’escola rural**, per aconseguir un perfil pedagògic-didàctic que, amb independència dels requisits oficials, eduqui implementant un currículum flexible tenint en compte les necessitats individuals i socials en el marc d’un aprenentatge cooperatiu (Boix, 1995)”.

És de destacar, per a reforçar el coneixement de la realitat de l’escola rural, el paper dels pràcticums d’algunes universitats i l’organització de les Jornades d’escola rural en la formació inicial dels mestres que ja arribarà a la XXIII ena edició aquest any, organitzada pel GIER.

Repte

Que hi ha opinions contraposades sobre la necessitat d'una especialització en escola rural podem veure-ho reflectit en aquestes dues cites:

“No cal una formació específica per ser mestre/a d'escola rural: Necessitem una formació que serveixi per ser mestre a tot arreu”. (Professora universitària)

“Amb el nombre d'escoles rurals que hi ha a Catalunya, cal preparar als estudiants per treballar en aquests entorn, i no s'entén que amb la nostra realitat rural no hi hagi estudis universitaris sobre l'escola rural. A més els mestres en algun moment acabaran passant per una escola rural. Per exemple a Terres de l'Ebre per superfície hi ha més escoles rurals que de les altres. Caldria una formació molt específica sobre l'escola rural”. (Direcció)

- Cal una formació inicial específica per ser mestre d'escola rural?
- En cas de que ens decanem per aquesta proposta, quins aspectes hauria de contemplar?
- Com es pot assegurar un coneixement de la complexitat que es dona a l'aula rural i dels recursos necessaris per a fer-hi front a tots els docents que hi treballen?
- Quines propostes tenim sobre la formació continuada en escola rural als territoris?

Quines opinions, reflexions, propostes i experiències tenim al respecte? Aportacions de la jornada El futur de l'escola rural a Catalunya

- Tots els mestres en la seva formació inicial, han de tenir formació sobre les aules multigràu, metodologies, organització... funcionament de les escoles rurals i de les ZERs.
- Hi ha d'haver espais a la formació inicial per veure el treball a l'escola rural i treballar-ho. És evident que fa falta alguna cosa, en aquest sentit, en la formació inicial.
- Des de la Universitat caldria donar a conèixer projectes d'escoles amb il·lusió i fer-hi reflexions sobre el seu funcionament i les bases sobre les que es treballa.
- Cal també tenir formació permanent sobre les escoles rurals.
- Interessant organitzar seminaris territorials, amb escoles referents, per compartir el treball.
- Es debat sobre formació permanent i el paper que hi juga l'administració. En aquests moments portar gent a les escoles per veure noves metodologies o visitar escoles per veure com treballen suposa destinar una part dels diners del centre a formació

- permanent. Això hauria de ser tasca de l'administració. Cal que hi destini molts més diners.
- Hi ha molt material al centre que infrutilitzem per desconeixement. Seria un bon recurs conèixer-lo i posar-lo en funcionament.
 - L'Entorn també està infrutilitzat, tot i el potencial que té.
 - Reclamem temps per pensar als Claustres, a les escoles, i per compartir aquesta reflexió.
 - Les noves tecnologies ajuden a compartir. Hi ha molts blocs de mestres on s'hi troben quantitat de recursos. De totes maneres es veu que es comparteix molt material però no maneres de fer.
 - En el tema de la formació entre centres es qüestiona: cal pagar per anar a veure com treballen centres "de bandera"? Surt la idea de l'exhibicionisme pedagògic.
 - En aquest sentit es recorda que hi ha xarxes de centres per treballar i compartir experiències, com són la xarxa d'escoles 0-12 i el Secretariat d'escola Rural, que dona a conèixer aspectes de treball pràctic dels centres.
 - Està molt bé que dins del temari es treballin alguns temes de l'escola rural, que es facin les jornades del GIER amb estudiants de les universitats i a més també, molts mestres podrien ser convidats a les aules de la universitat a explicar el seu treball.

REpte 7: Sobre l'adaptació de la normativa a les realitats de l'escola rural i les ZER

Plantejament

Des del curs 2005-06 que no hi ha una normativa de referència de l'escola rural, recollida en un document d'un acord de la mesa sectorial d'educació de novembre de 2005. Hi ha hagut els darrers cursos un intent d'elaborar, des de la Taula de Rural del Departament d'Ensenyament, una decret o una ordre específica d'Escola Rural que finalment s'ha concretat en unes instruccions d'inici de cada curs i que fan referència específicament a les escoles rurals.

Tot el que hi ha de normativa específica es troba en diferents apartats dels documents següents:

Llei d'Educació

- [Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació](#) DOGC núm. 5422 (16/7/2009)

Decrets

- [Decret 102/2010, de 3 d'agost, d'autonomia dels centres educatius](#) Disposició addicional quinzena. Condicions de centre únic per a les zones escolars rurals
- [Decret 155/2010, de 2 de novembre, de la direcció dels centres educatius públics i del personal directiu professional docent.](#) DOGC núm. 5753 (11/11/2010)
- [Decret 198/1996, de 12 de juny, pel qual s'aprova el reglament orgànic dels centres docents públics que imparteixen educació infantil i primària](#) DOGC núm. 2218 (14/06/1996)
- [Decret 39/2014, de 25 de març, pel qual es regulen els procediments per definir el perfil i la provisió dels llocs de treball docents](#) DOGC núm. 6591 (27/3/2014)

Ordres

- [Ordre ENS/124/2014, de 14 d'abril](#), per la qual s'estableix el calendari escolar del curs 2014-2015 per als centres educatius no universitaris de Catalunya DOGC núm. 6607 (22.4.2014)
- [Article 9: sol·licitud de creació de noves zones escolars rurals](#) (únic article que resta vigent de l'Ordre 12 de març de 1997 d'adaptació i creació de zones escolars rurals, derogada pel Decret d'Autonomia dels centres educatius).
- [Ordre ENS/273/2015, de 25 d'agost, per la qual s'estableix el Pla experimental del primer cicle d'educació infantil en escoles rurals](#) (DOGC núm. 6951, de 7.9.2015)

Resolucions

- [Resolució d'11 de juny de 2013 de la DGEIP](#), que ordena l'organització del Suport Escolar Personalitzat en els centres d'educació infantil i primària
- [Resolució ENS/1215/2016, de 9 de maig, per la qual es dicten les instruccions sobre l'adjudicació de destinacions provisionals amb efectes d'1 de setembre de 2016 per al personal funcionari de carrera i interí dels cossos docents i sobre els desplaçaments forçosos per modificació de les plantilles dels centres educatius públics](#) (DOGC núm 7121, de 17.5.2016)

Els mestres rurals són força crítics amb la burocràcia i la normativa per part del Departament d'Ensenyament ja que consideren que no contempen prou l'especificitat de l'escola rural. Per exemple en el moment de fer sortides (per ràtio, bus, etc.), el tema del menjador per pocs nens (no poder anar a dinar a un restaurant proper), el programa per entrar notes per als mestres itinerants no els hi consten alumnes (ha d'entrar escola per escola un a un), etc. Creuen que hi ha diferents sensibilitats per l'escola rural segons el Servei Territorial. Creuen que caldria poder demanar el perfil d'un mestre que tingui la voluntat de treballar a rural (que la conegui, que hi hagi fet les pràctiques, que tingui una formació específica etc.).

També hi ha veus a favor de les polítiques educatives del Departament d'Ensenyament i destaquen la bona feina que s'ha realitzat amb la prova pilot de les escoles bressol a dins de les escoles rurals. Es creu que s'ha fet una tasca de coordinació per part del Departament d'Ajuntaments, famílies i professorat molt positiva.

Idees clau per a la reflexió

Aportacions dels agents educatius dels pobles:

1- ZER: administració (burocràcia, normatives adaptades)

“O hi ha més necessitat de regular-ho, com que hi ha opinions diferents, gent diversa... ho has de regular, posar un horari, porter automàtic... de vegades t'ho regulen des de dalt, des d'Ensenyament, des de l'administració, és igual que siguis rural o no, s'ha de fer això... Encara que de vegades ens ho fem nosaltres mateixos. Abans feies tallers, sorties amb deu nens un mestre sol i no passava res. Jo havia anat a Barcelona amb el tren amb dotze nens, hi anàvem i no passava res. Ara et trobes en un entorn rural i amb deu nens no pots sortir, l'administració et posa traves i has de ser dos, i has de desmuntar la resta. Hem passat d'un extrem a l'altre en aquest aspecte”. (Mestra)

“Adaptar la normativa a la realitat, ara ens estan equiparant a una escola d’una línia d’una ciutat. Tant a nivell burocràtic de paperassa com a nivell legislatiu, tenim uns entorns fantàstics per sortir anem a veure la tardor, l’enllumenat dels carrers, els números... hi ha mil coses per dibuixar... Ens estan equiparant a una escola gran on un grup és de 25 i un mestre sol no pot sortir. A part del moviment migratori que hem parlat hi ha aquests aspectes legislatius que ens estan tallant les ales” (Directora)

“És important que el Departament continuï afavorint les polítiques d’ensenyament a l’escola rural i a les ZER’s. El fet de poder incorporar els infants d’un i dos anys ha estat molt positiu i favorable, ja que les famílies no han hagut de marxar per buscar aquest servei fora del poble. Això ha enriquit la pròpia escola i el territori. I els infants podran continuar les línies de l’escola, coneixent el projecte educatiu...etc. Si les famílies porten els infants a una altra llar, després potser és més difícil que tornin a l’escola del poble. El Claustre de professorat ho ha acceptat molt bé, tenia la informació de primera mà, perquè s’ha explicat a tot l’equip, a les famílies i als ajuntaments i s’ha coordinat molt bé per tal que s’entengués com una línia de poble i a més a més necessària, tot i que l’ajuntament hi ha hagut de posar diners però es té una visió favorable sobre aquest tema. S’ha d’afavorir de totes, totes”. (Direcció)

“Hi ha aspectes que van més enllà del Departament d’Ensenyament. Cal treballar i buscar les complicitats entre diversos agents, especialment dels municipis. Cal creure de veritat en l’equilibri territorial”. (Pare escola)

“...la sensibilització sobre l’escola rural és molt diferent en els diferents directors dels Serveis Territorials...”. (Representant sindical)

“D’altra banda, l’Administració ha de ser conscient que no és el mateix un servei de menjador en una escola rural que surt molt més car que en un servei en una escola gran com la capital que hi ha molts més nens/es que paguen aquest servei, llavors les beques de menjador son totes iguals, no? Això passa també amb la formació, amb els metges...”. (Director escola)

“Cal que generin uns aplicatius més simples, i que la normativa s’adapti més a la realitat de les escoles rurals. Per exemple “grup classe” i nosaltres ho tenim diferent”. (Mestre)

“No hem demanat una segona tarda que podríem haver demanat, no ho vàrem fer per no molestar a les famílies sobretot. Hi ha ZER’s més grans que d’altres i ens doten a totes de la mateixa manera, potser aquest és un aspecte que caldria revisar i ajustar les dotacions segons la mida de la ZER, si són d’una línia o dos línies també tenir-ho en consideració. Nosaltres ara som una ZER gran, i podríem ser fins i tot dues ZER’s, i aleshores tindríem cada una de les ZER’s més recursos. Això sí que s’hauria de tenir en compte. Caldria ajustar millor la dotació amb les

necessitats. Tenint en compte que som una ZER de cinc escoles. Pel que fa a personal tenir en compte el nombre d'alumnes de cada escola més que també el global de ZER. També caldria poder tenir com a ZER un coordinador de cicle que no ni ha. Consideren que no cal, tot i que el treball és més complexa". (Direcció)

Repte

Cal elaborar una normativa específica d'escola rural i ZER recollida en un Decret, Ordre o Resolució?

Quins aspectes hauria de tenir en compte?

Aquest tema no es va tractar específicament en la jornada.

Bibliografia

- ABÓS,P. (2011). La escuela en el medio rural y su presencia en los planes de estudio de los grados de maestro en educación infantil y primaria de las universidades españolas. Profesorado. Revista de Currículum y Formación de profesorado. 15 (2), 40-52. Recuperat de: <http://www.ugr.es/local/recfpro/rev152ART3.pdf>
- AMIGUINHO, A. (2011). L escuela en el medio rural: Educación y desarrollo local. Profesorado. Revista de Currículum y Formación de profesorado. 15 (2), 142-153. Recuperat de: <http://www.ugr.es/local/recfpro/rev152ART2.pdf>
- BOIX, R. (1995). Estrategias y Recursos Didácticos en la Escuela Rural. Barcelona. Graó.
- BOIX, R. (2011). ¿Qué queda de la escuela rural? Algunas reflexiones sobre la realidad pedagógica en el aula multigrado. Profesorado. Revista de Currículum y Formación de profesorado. 15 (2), 14-22. Recuperat de: <http://www.ugr.es/local/recfpro/rev152ART1.pdf>
- BOIX, R. (2014). La escuela rural en la dimensión territorial. Innovación educativa, nº 24, pp:89.97.
- BUSTOS, A. (2007). Enseñar en la escuela rural aprendiendo a hacerlo. Evolución de la identidad profesional en las aulas multigrado. Profesorado. Revista de Currículum y Formación de profesorado. 11 (3), 1-25. Recuperat de: <http://www.ugr.es/-recfpro/rev113COL5.pdf>
- BUSTOS, A.(2014) La didáctica multigrado y las aulas rurales: pespectivas y datos para sus anàlisis.Innovación Educativa, n 24, pp 119-131.
- BUSTOS, A., BOIX, R. (2014) La enseñanza en las aulas multigrado: una aproximación a las actividades escolares y los recursos didácticos desde la perspectiva del profesorado. Revista Iberoamericana de Evaluación Educativa, 7(3), 29-43.
- CHAMPOLLION, P. (2011). El impacto del territorio en educación. El caso de la escuela rural en Francia. Profesorado. Revista de Currículum y Formación de profesorado. 15 (2), 54-69. Recuperat de:<http://www.ugr.es/local/recfpro/rev152ART4.pdf>
- DOMINGO, L. (2014). Contribucions pedagògiques de l'escola rural. La inclusió a les aules multigrau: un estudi de cas. Tesis doctoral. Universitat de Vic.
- DURAN, A. i GEIS, X. "Treballem per competències a l'escola rurla?" Rev. Guix n.352 febrer 2009. Pàg. 17
- GENERALITAT DE CATALUNYA. (2016). RESOLUCIÓ ENS/1128/2016, de 26 d'abril, dels perfils professionals dels llocs de treball específics en centres educatius públics dependents del

Departament d'Ensenyament i el procediment de capacitació professional per ocupar-los.(DOGC n.7114 de 5 de maig)

- MONTERO, C. (coord.) (2002). Propuesta metodológica para el mejoramiento de la enseñanza y el aprendizaje en el aula rural multigrado. Lima: Ministerio de Educación.

- SANTOS, L. (2011) Aulas multigrado y circulación de los saberes: especificidades didácticas de la escuela rural. Profesorado. Revista de Curriculum y Formación del Profesorado, vol. 15 n, 2.

-SEPÚLVEDA, P. i GALLARDO, M. (2011). La escuela rural en la Sociedad globalizada: Nuevos caminos para una realidad silenciada. Profesorado. Revista de Curriculum y Formación de profesorado. 15 (2), 142-153.

Recuperat de: <http://www.ugr.es/local/recfpro/rev152ART9.pdf>

- SIEGEL, J. SHAUGHNESSY, M. (1994). Educating for understanding: A conversation with Howard Gardner. Phi Delta Kappan, 75(7), 564-578.